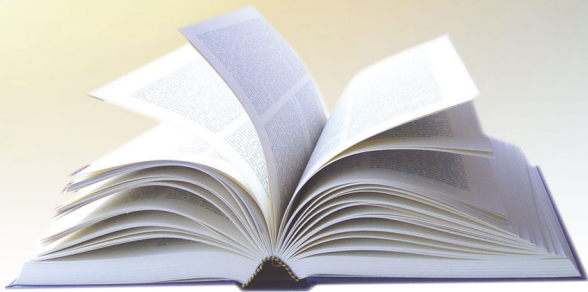

Silvano Fausti

Nad evangeliem podle Marka

Porozumět Božímu slovu

e-knihy

Děkujeme Vám za nákup této e-knihy. Jsme rádi, že můžeme touto cestou přinášet dobré zprávy do světa digitálních médií.

Jestliže se Vám podařilo dokument stáhnout z nějakého webu bez placení, tak si jej, prosím, pořídte ještě jednou, férově, na našich webových stránkách <http://www.paulinky.cz/obchod/E-knihy/>. Může se Vám zdát, že je to zbytečné a že chceme na e-knihách vydělávat. I vydání e-knihy nás něco stojí, zejm. autorská práva, překlad a redakční práci. Vaše platby nám tak umožňují vydávání dalších elektronických titulů.

Nakladatelství Paulínky

www.paulinky.cz

Silvano Fausti

Nad evangeliem podle Marka

Porozumět Božímu slovu

© 1998 ÀNCORA S.r.l.

Via G.B. Niccolini, 8 - 20154 Milano

© Nakladatelství PAULÍNKY, 2007

Petrská 9, 110 00 PRAHA 1

Tel. + fax: 222 311 206, 224 818 757

E-mail: paulinky@paulinky.cz www.paulinky.cz

ISBN 978-80-86949-39-0 (Tištěná kniha)

ISBN 978-80-7450-386-3 (PDF)

ISBN 978-80-7450-387-0 (ePub)

ISBN 978-80-7450-388-7 (Mobipocket)

OBSAH

Úvod.....	17
1. Za mnou už přichází mocnější, než jsem já Mk 1,1-8.....	27
2. Ty jsi můj milovaný Syn Mk 1,9-11	43
3. Duch ho vyvedl na poušť Mk 1,12-13	52
4. Naplnil se čas Mk 1,14-15	60
5. Pojdte za mnou! Mk 1,16-20	68

6. Mlč!	
Mk 1,21-28	76
7. A ona je obsluhovala	
Mk 1,29-31	86
8. Když nastal večer	
Mk 1,32-34	93
9. Pojďme jinam	
Mk 1,35-39	98
10. Chci, buď čistý!	
Mk 1,40-45	105
11. Syn člověka má moc odpouštět na zemi hříchy	
Mk 2,1-12	114
12. Nepřišel jsem povolát spravedlivé, Ale hříšníky	
Mk 2,13-17	128
13. Ženich je s nimi	
Mk 2,18-22	139

14. Syn člověka je pánem i nad sobotou	
Mk 2,23-28	148
15. Vztáhni ruku!	
Mk 3,1-6.....	155
16. Připravená loďka, aby se na ně zástupy netlačily	
Mk 3,7-12	164
17. A ustanovil jich dvanáct, aby byli s ním, protože je chtěl posílat	
Mk 3,13-19	173
18. Kdo je má matka a moji bratři?	
Mk 3,20-35	185
19. A vzešlo, rostlo a přineslo užitek	
Mk 4,1-9.....	197
20. Všechno se předkládá v podobenstvích	
Mk 4,10-12	206
21. Nerozumíte tomu podobenství?	
Jak pak chcete porozumět všem ostatním podobenstvím?	
Mk 4,13-20	213

22. Dávejte pozor na to, co slyšíte	
Mk 4,21-25	221
23. Ať spí, nebo je vzhůru, ve dne i v noci, semeno klíčí a roste, on ani neví jak	
Mk 4,26-29	227
24. Je menší než všechna semena na zemi	
Mk 4,30-34	233
25. Proč se bojíte? Pořád ještě nemáte víru?	
Mk 4,35-41	239
26. Nečistý duchu, vyjdi z toho člověka	
Mk 5,1-20	246
27. Tvá víra tě zachránila	
Mk 5,21-43	257
28. A divil se jejich nevěře	
Mk 6,1-6a.....	271
29. Zavolal svých Dvanáct a začal je posílat	
Mk 6,6b-13	279

30. Vzali jeho tělo a pochovali ho do hrobu	
Mk 6,14-29	289
31. Pojdte i vy někam na opuštěné místo	
Mk 6,30-33	298
32. Vzhlédl k nebi, požehnal, lámal chleby a dával	
Mk 6,34-44	303
33. Vzmužte se! To jsem já, nebojte se!	
Mk 6,45-56	311
34. Jejich srdce je daleko ode mě	
Mk 7,1-23	319
35. Není správné vzít chléb dětem a hodit ho psíkům	
Mk 7,24-30	330
36. Effatha!, to znamená: Otevři se!	
Mk 7,31-37	337
37. Je mi líto zástupu	
Mk 8,1-10	346

38. Nebude dáno žádné znamení	
Mk 8,11-13	355
39. Varujte se kvasu farizejského a kvasu herodovského	
Mk 8,14-21	361
40. Vidiš něco?	
Mk 8,22-26	368
41. A za koho mě pokládáte vy?	
Mk 8,27-30	376
42. Syn člověka bude muset mnoho trpět	
Mk 8,31-33	383
43. Kdo chce	
Mk 8,34-38	392
44. To je můj milovaný Syn, toho poslouchejte!	
Mk 9,1-10	400
45. Ale jak to, že o Synu člověka je psáno, že musí mnoho trpět?	
Mk 9,11-13	413

46. Takový ďábel nemůže být vyhnán ničím jiným než modlitbou	
Mk 9,14-29	418
47. Syn člověka bude vydán lidem do rukou	
Mk 9,30-32	430
48. O čem jste cestou rozmlouvali?	
Mk 9,33-37	434
49. Nebraňte mu	
Mk 9,38-40	442
50. V tom Jménu	
Mk 9,41-50	450
51. Už tedy nejsou dva, ale jedno tělo	
Mk 10,1-12	458
52. Takovým patří Boží království	
Mk 10,13-16	467
53. U Boha je možné všechno	
Mk 10,17-31	474

54. Hle, jdeme do Jeruzaléma	
Mk 10,32-34	486
55. Co chcete, abych pro vás udělal?	
Mk 10,35-45	492
56. Co chceš, abych pro tebe udělal?	
Mk 10,46-52	501
57. Pán ho potřebuje	
Mk 11,1-11	512
58. Ať z tebe již navěky nikdo nejí ovoce	
Mk 11,12-14	522
59. Můj dům ať je domem modlitby pro všechny národy, ale vy jste z něho udělali lupičské doupě	
Mk 11,15-19	527
60. Mějte víru v Boha	
Mk 11,20-26	534
61. Zeptám se vás jednu věc, odpovězte mi	
Mk 11,27-33	540

62. Kámen, který stavitelé zavrhli, stal se kvádrem nárožním Mk 12,1-12	546
63. Co je císařovo, dávejte císaři, a co je Boží, Bohu Mk 12,13-17	555
64. On není Bohem mrtvých, ale živých Mk 12,18-27	563
65. Nejsi daleko od Božího království Mk 12,28-34	570
66. David ho nazývá Pánem, jak tedy může být jeho synem? Mk 12,35-37	578
67. Ze svého nedostatku dala všechno, co měla, celé své živobytí Mk 12,38-44	583
68. Nezůstane zde kámen na kameni Mk 13,1-2	590
69. Dejte si pozor, aby vás někdo nesvedl Mk 13,3-23	597

70. A tehdy uvidí Syna člověka přicházet v oblacích	
Mk 13,24-27	610
71. Poučte se z přirovnání o fíkovníku	
Mk 13,28-32	617
72. To říkám všem: Bděte!	
Mk 13,33-37	624
73. Nač takové plýtvání?	
Mk 14,1-11	630
74. Tam nám přichystejte večeři	
Mk 14,12-16	642
75. Jeden z vás mě zradí	
Mk 14,17-21	651
76. To je mé tělo. To je má krev smlouvy	
Mk 14,22-26	659
77. Třikrát mě zapřeš	
Mk 14,27-31	670

78. Zůstaňte zde a bděte	
Mk 14,32-42	677
79. Ať se splní Písma	
Mk 14,43-52	689
80. Já jsem	
Mk 14,53-65	698
81. Neznám toho člověka	
Mk 14,66-72	708
82. Ukřižuj ho!	
Mk 15,1-15	718
83. Buď zdrav, židovský králi!	
Mk 15,16-20	730
84. Vezmi svůj kříž	
Mk 15,21	737
85. Přibili ho na kříž	
Mk 15,22-28	743

86. Zachraň sám sebe	
Mk 15,29-32	749
87. Tento člověk byl opravdu Syn Boží	
Mk 15,33-39	755
88. Zpovzdálí také přihlížely některé ženy	
Mk 15,40-41	768
89. Uložil ho do hrobky	
Mk 15,42-47	777
90. Ježíš Nazaretský, ukřižovaný, byl vzkříšen	
Mk 16,1-8	787
91. Jděte do celého světa	
a hlásejte evangelium všemu tvorstvu	
Mk 16,9-20	802
Použité české překlady	804
Metoda lectio divina prakticky	806

ÚVOD

Vzpomínej a vyprávěj

Židovská a křesťanská víra není ideologie, kterou by bylo možno předávat jako teoreticko-praktický naukový celek. Není ani osvícení, jehož by se dalo dosáhnout duchovními technikami. Není ani mystérium, do něhož by se dalo proniknout za pomoci zvláštních formulí nebo rituálů. Židovská a křesťanská víra je dějinné zjevení Boha, který se chtěl projevit v událostech jednoho národa a v Ježíšově těle. Tento Bůh je *manikos éros*, šílená láska k člověku (Kabasilas), a zabývá se člověkem, aby ho vytrhl z fascinace minulostí, a tak z Odysea ovládaného nostalgii návratu učinil Abraháma uchváceného vášní pro budoucnost na cestě k vlastní skryté identitě. Víra je zakoušení nových a osvobozujících vztahů k sobě, k druhým a k Jinému, vyjádřené *událostmi* určenými ke *vzpomínání* a k *vyprávění*, aby také druzí lidé je skrze poslouchání zakoušeli, připomínali si je a vyprávěli zase dalším, a tak dále.

Když Ježíš vysílá někdejšího posedlého z Gerazy jako svého apoštola, říká mu: „Jdi domů ke své rodině a vypravuj jim, jak veliké dobrodiní ti Pán prokázal“ (Mk 5,19).

Celá Bible je jednou velikou *narativní katechezí*, která pojednává o tom, co učinil Bůh a co se stalo „pro mě“. Jsou to dějiny, které jako každé jiné dějiny žijí ve vzpomínkách a předávají se vyprávěním. A věřící člověk je ten, kdo je nasloucháním přijímá, aby je znovu prožíval v první osobě.

Evangelium podle Marka

Když *Marek* vypráví Ježíšovy příběhy v psané podobě, zařazuje se vědomě do této katechetické tradice. Chce nás přivést ke kontemplotování Boha – ukřižované lásky. To je „evangelium“ neboli radostná zvěst, která očišťuje od jakéhokoli obrazu Boha, který si člověk odedávna vytváří nebo popírá.

Postavu Ježíše tu vidíme očima prvních učedníků, kteří s námahou dospěli k poznání, že je Spasitel a Pán, když se rozhodli založit na něm svůj život.

Podmětem každého jednotlivého úryvku je Ježíš, který něco pro někoho dělá nebo něco někomu říká. Ten „někdo“ – obvykle bezejmenný – jsem já, čtenář. Mně chce Pán udělat nebo říci to, co se zde vypráví. Čtenář tedy není pouhým divákem; je zapojen, a to až tak, že se stává spoluaktérem vyprávění. Vše v plné svobodě, pokud po tom touží a prosí.

Text je otevřená struktura. Jeho konec odkazuje na začátek, zve tedy k nové četbě ve světle toho, co už čtenář pochopil při četbě dřívější. A tak je tomu bez konce, účast na tajemství Boží lásky stále roste.

Číst lze na různých rovinách (srov. komentář k závěrečnému úryvku). Od člověka na rovině předkatechumenátu, který chce vědět, kdo je Ježíš, lze přejít na úroveň katechumena,

který chce Ježíše poznat a oddat se mu, dále na rovinu věřícího v církvi, který se s Ježíšem dále srovnává, aby ho stále více viděl a miloval. Je tu také tématický vývoj, který nás od Slova přivádí ke křtu, abychom pak dospěli k Eucharistii, zdroji a vrcholu veškerého křesťanského života, který se z ní rodí a postupně se jí připodobňuje.

Narativní katecheze

Je užitečné zdůraznit zde hlavní rozdíly mezi naší katechetickou metodou, která je víc nauková, a metodou biblickou, která je narativní.

1. První zprostředkuje náboženské znalosti prostřednictvím pojmů, definic a argumentací; druhá vypráví příběh s akcemi a reakcemi, vzpomínku předávanou prostřednictvím vyprávění.
2. První metoda bez druhé nemá obsah a nerespektuje „metodu“ židovsko-křesťanského zjevení jako takového, jež je svou povahou dějinné.
3. První metodou si ponecháváme pouze pochopitelné a ostatní přecházíme, až jednou zapomeneme všechno. Vždyť na to, co vstoupí do hlavy a nepřejde do srdce, se nelze rozpomenout.¹ Druhá metoda naopak přináší do srdce skutečnost s jejími detaily, i bez porozumění jim; ty ale uchováváme, porovnáváme,

1 V italském textu je využito etymologie slovesa *ri-cordato* = *portato al cuore*, tj. „vzpomínat“ = „přinášet na srdce“.

přemítáme o nich a s láskou je přijímáme (jako Maria, srov. Lk 2,19.50n). Zatímco myšlenka je určena k pochopení, skutečnost zase ke vzpomínání a rozumíme jí, když ji zakoušíme.

4. První metoda je podmíněná kulturně: myšlenku může pochopit někdo, kdo má stejnou kulturu jako ten, kdo myšlenku vyjadřuje. Druhá metoda je v jistém smyslu transkulturní: skutečnosti mluví samy, nezávisle na jakékoli kultuře, a lze je předávat původními slovy – jako narodit se × zemřít, jíst × postit se, den × noc, život × smrt, tanec × zármutek, radost × úzkost, chvála × náрек atd. – která mají všeobecný význam. Noc je přece temná pro všechny, stejně jako slunce všechny osvětluje a voda omývá. Je třeba poznamenat, že Marek byl Žid, který psal řecky v Římě pro otroky, a řečtina ani latina nebyla jeho mateřštinou. Vytvořil na poli inkulturace takové dílo, že rozsáhlejší si lze těžko představit, provedené však velmi prostým způsobem.

5. První metoda předpokládá, že ten, kdo podává výklad, má teoretické znalosti. Druhá metoda předpokládá u toho, kdo vypráví, zkušenost.

6. První metoda vede k statické znalosti, vázané na pojmy, a je jakoby mrtvá. Druhá metoda vede k živému, pohyblivému a dynamickému poznání, které nadále roste podle postupující zkušenosti.

7. První metoda je pouhé předávání zpráv; druhá je také společenství osob, jež uvádí do vztahu s tím, kdo vypráví, a s jeho vzpomínkami, spojuje ho s tím, kdo vzpomínal a vyprávěl

před ním, čímž ho začleňuje do řetězce, dosahujícího až k prvnímu očitému svědkovi.

8. První metoda, oslovující pouze inteligenci, je vyhrazena učencům; druhá, mluvící k srdci, je pro prosté.

9. První metoda má dva rozměry: pojem má nějakou podobu, kterou – je-li náležitá – pochopíte více méně ihned, a tam vše skončí. Druhá metoda má tři rozměry: fakta mají neredukovatelnou sílu skutečnosti, do níž se vstupuje postupně, stále hlouběji.

10. První metodu člověk používá, aby se ji naučil jednou provždy, a potom ji odloží. K druhé člověk přistupuje tak, že po každé objeví nějaké jiné hledisko v růstu láskyplné moudrosti.

11. V prvním případě je tomu jako s povinnou školní docházkou: když se člověk něčemu naučí, určitě se k tomu už nevrátí (není toto důvod, že průměrným výsledkem naší katecheze je, že už pak lidé nechodí do kostela?). V druhém případě je to jako se životem: čím víc ho poznáváte, tím víc po něm toužíte.

12. První riskuje, že bude jako očkování a přispěje k nudnému *déjà vu, déjà connu*. Druhá metoda je čerpání stále nové vody z pramene. Opakování, které nemá unavovat, ale jen pročistit radost, dává vzpomínání plnou chuť. Každé následující provedení je jednodušší, podstatnější a krásnější než předchozí!

13. První metoda si klade za cíl „dokazovat“, aby přivedla rozum k souhlasu, a tím riskuje, že člověka zbaví svobody nezbytné pro úkon víry. Druhá metoda chce „ukazovat“, aby člověka otevřela ke svobodě nové zkušenosti.

14. První metoda předkládá celek nauky a morálky, který shledáváme jako rozumný a důsledný. Druhá metoda směřuje k nabídce vztahu k Bohu cestou od osoby k osobě, ke vztahu podobnému někomu, kdo vzpomíná, vypráví a vyzývá odpovědnost naslouchajícího, aby se přímo účastnil dialogu.

15. První metoda, předávající více méně abstraktní pojmy, vede k činnosti jen nepřímou. Druhá metoda předkládá příklady, které působí činorodě. Vždyť člověk jedná ovlivněn svými vzpomínkami.

Na závěr můžeme říci, že první způsob katechizace představuje zpětnou reflexi, utřídění užitečné jen ve druhém sledu. Jinak by mu chyběl obsah a nepodobal by se pevně uspořádané budově, ale mrtvému zdivu z imaginárních kamenů. Druhý způsob užívali praotcové Izraele, Ježíš sám a prvotní církve – předavatelé Bible. Právě on je tou narativní katechezí. Ve vzpomínání/vyprávění aktualizuje dějiny spásy, přinášející každému a všude dary, které Bůh daroval všem jednou provždy a dává je všem stále znovu.

Jak používat této pomůcky

Tato kniha chce nabídnout pomoc, abychom v Markově vzpomínání/vyprávění poznali jeho katechetické hodnoty pro naši cestu víry.

V českém vydání nejprve uvádíme evangelní úryvky v překladu dr. Václava Bognera, jak je čtenáři slyší při katolické liturgii. Na ně navazuje pomůcka rozdělená do čtyř bodů:

1. *Poselství v kontextu*, kde vyložíme smysl vyprávění, objasňný jako dílčí krok celé cesty.

2. *Četba textu*, kde se kontemplativním, pozvolným a plným způsobem vstupuje do detailů vyprávění. Necháme se vést vzpomínáním a tím, co v nás vyvolává, abychom ho pochopili zevnitř.

3. *Cvičení směřující k modlitbě z Božího slova*. Zde je cíl, nejdůležitější část, která spočívá v tom, že znovu prožíváme v první osobě zkušenost Ježíše, Spasitele a Pána, kterou text předkládá. Je to skutečné „cvičení“, které musí konat každý za sebe a nikdo ho nemůže dělat za druhého – tak jako procházet se nebo jíst. Jinak bychom se podobali člověku, který se spokojí s tím, že studuje itinerář nebo sedí u stolu a čte si jídelní lístek, aniž se vydá na cestu nebo aniž se pustí do jídla. A to není k ničemu.

Na konci každého úryvku předložíme konkrétní pokyny, jak se modlit. Na tomto místě nabízíme obecné zásady, které už později nebudeme opakovat. Ale bude užitečné pokaždé si ověřit, zda jsme je dodržovali, dokud se nestanou spontánními.

Tato metoda je nezbytná pro každého, kdo chce na cestě postupovat dopředu.

1. Vstupuji do modlitby

— *zklidním se:*

- na chvíli se ponořím do mlčení;
- zvolna dýchám;
- myslím na to, že se setkám s Pánem;
- prosím za odpuštění vin, kterých jsem se dopustil a ze srdce odpouštím těm, kdo mi ublížili.

— *vstoupím do Boží přítomnosti:*

- udělám znamení kříže;
- po dobu modlitby Otče náš se dívám, jak na mě Bůh hledí;
- pokloním se Bohu;
- začnu modlitbu, na kolenou nebo v jiném pro mě vhodném postoji:
prosím Otce ve jménu Ježíše Krista o Ducha Svatého, aby mé touhy a má vůle, mé myšlení a moje paměť byly zaměřeny jen k jeho chvále a k jeho službě.

2. Soustředím se

- představuji si místo, na němž se bude odehrávat scéna, o níž mám rozjímát.

3. Prosím Pána o to, co chci

- jedná se o dar, který ve mně má způsobit příslušný evangelní úryvek a který odpovídá tomu, co v něm koná nebo říká Ježíš.

4. Medituji a/nebo kontempluji událost

- pomalu čtu text, slovo za slovem;
- uvědomuji si, že za každým slovem je přítomný Pán, který ke mně mluví;
- užívám
 - paměť k rozpomínání se;
 - myšlení k pochopení a k aplikaci na můj život;
 - vůli k toužení, prosbám, děkování, milování a klanění se.

N.B. – nebudu spěchat, není třeba zvládnout všechno; důležité je pociťovat a zakoušet vnitřně; zastavím se tam, kde nacházím plody, inspiraci, pokoj a útěchu; prohloubím svou uctivost, když po skončení úvah začnu mluvit s Pánem.

5. Na závěr

- rozmlouvám s Pánem jako přítel s přítelem o tom, o čem jsem rozjímal;
- skončím modlitbou Otče náš;
- pomalu vycházím z modlitby.

N.B. – Po skončení modlitby krátce zhodnotím její průběh pomocí otázek:

- jak jsem se držel metody;
- jestliže modlitba neprobíhala dobře, tak proč;
- jaké plody nebo duchovní hnutí jsem zakoušel.

Na cestě modlitby není nikdo mistr. Ale Pán nám pomáhá a poučuje nás svým Slovem a Duchem. My se ale musíme snažit pomoci si určitou metodou a úsilím, které však v pravý čas přenechávají prostor Boží činnosti.

A tak: kdo hledá v četbě, nachází v meditaci; kdo hledá v meditaci, nachází v rozhovoru; kdo hledá v rozhovoru, nachází v kontemplaci; kdo hledá v kontemplaci, nachází ve sjednocení.

4. *Texty k prohloubení:* těm, kdo touží po hlubším pochopení čtených úryvků, nabízíme další biblické texty, při jejichž výběru vycházíme obecně od těch, které k evangelním textům připojuje nedělní liturgie.

1. ZA MNOU UŽ PŘÍCHÁZÍ MOCNĚJŠÍ, NEŽ JSEM JÁ

Mk 1,1-8

- 1 Začátek evangelia o Ježíši Kristu, Synu Božím:
- 2 Je psáno u proroka Izaiáše: „Hle, posílám svého posla
před tebou, on ti připraví cestu.
- 3 Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Pánu,
vyrovnejte mu stezky!“
- 4 Když Jan Křtitel (vystoupil) na poušti, hlásal křest
pokání, aby byly odpuštěny hříchy.
- 5 Vycházel k němu celý judský kraj a všichni jeruzalémští
obyvatelé, dávali se od něho křtít v řece Jordánu
a (přitom) vyznávali své hříchy.
- 6 Jan nosil šat z velbloudí srsti a kolem boků kožený pás.
Živil se kobyilkami a medem divokých včel.
- 7 Kázal: „Za mnou už přichází mocnější, než jsem já;
nejsem hoden, abych se sehnul a rozvázal mu řemínek
u opáneků.
- 8 Já jsem vás křtil vodou, ale on vás bude křtít Duchem
Svatým.“

1. Poselství v kontextu

„*Za mnou už přichází mocnější, než jsem já,*“ hlásá Jan zástupům, a tak je otevírá pro očekávání toho, který bude volat všechny, aby ho následovali. Takto „hlas“ připravuje cestu Slovu, když ohlašuje toho, který „bude křtít Duchem Svatým“.

Tento velmi koncentrovaný úvodní text bude jasný až v závěru. Je-li to pravda o každém úvodu, pak to zvláště platí pro Markovo evangelium, které končí tím, že odkazuje na začátek.

Po nadpisu (v. 1), dříve než nám Marek ukáže, kdo je Bůh vzhledem k člověku, ukazuje nám, jak má člověk být před Bohem. Činí to dvěma biblickými citáty, které zdůrazňují dvě nosné starozákonné prorocké linie (v. 2-3), jichž je Jan Křtítel živou ikonou (v. 4-8). V celku představují mohutnou syntézu zjevení, jež bylo dáno Izraeli, jakoby krátký souhrn cesty Starého zákona, jíž je každý povolán projít, chce-li přijmout Pána, který přichází.

Člověk, který neotevře své srdce touhám, jež do něho Bůh vložil, a očekávání toho, co slíbil, nemůže chápat Ježíšovo tajemství.

Hospodin použil dvou tisíciletí, aby přivedl lid k objevení dvou pravd – jak dlouhá výchova! Ta první pravda říká, že člověk touží po Bohu, protože jako stvořený k jeho obrazu a podobě v něm nachází svou vlastní skutečnost. Druhá pravda říká, že sám Bůh touží dát se člověku, protože prostřednictvím všech svých darů nechce nic jiného, než dát mu sebe sama – souhrn všech darů a nejvyšší dar přesahující všechny touhy.

Bude dobré zdržet se u těchto prvních veršů, abychom poukázali alespoň souhrnně na hlavní témata. Ostatní témata

zdůrazníme tu a tam v každém jednotlivém úryvku za pomoci starozákonních odkazů a narážek, jež obsahují.

První nezbytnou podmínkou pro přijetí Pána, který přichází, je žízeň po *spravedlnosti*. Člověk vidí nepřekonatelný rozdíl mezi tím, co je a co by měl být. Ale běda, když se s tím smíří. Tento stav Bůh nechce. On osobně slíbil, že přijde a vykoná soud, jímž skoncuje s každou nespravedlností (v. 2 = Mal 3,1nn). To je první základ víry Izraele: svět není podřízen panování a svévoli hříšného a nespravedlivého člověka, ale vládě Boha, který je svatý a spravedlivý.

Druhou podmínkou je žízeň po *svobodě*. Člověk je zapleten do mnoha podob vnitřního i vnějšího otroctví. Vidí dobro, ale není schopen ho uskutečnit. Tuší štěstí, ale je bezmocný ho dosáhnout. Uvnitř i navenek cítí překážky, které mu brání dobrat se toho, k čemu byl stvořen. Pro toho, kdo se bojí, že svobody nelze nabýt, tu je „hlas“, který volá, aby se na poušti otevřela cesta, jež vede ze země otroctví do vytoužené vlasti.

Všude jinde je člověk ve vyhnanství. Jen zde může bydlet, protože tady je jeho dům, který mu Bůh dal a slíbil, že mu ho vrátí (v. 3 = Iz 40,1nn). Jan je *posel* (= hlásný), tj. prorok, který odsouzením *hříchu* a ohlášením *odpuštění* připravuje člověka na *obrácení se* k Boží spravedlnosti. On je současně také povzbuzujícím *hlasem*, který připravuje na nový exodus do svobody.

Poslední z proroků je portrétován za pomoci rysů prvního proroka, jehož učení připomíná a uzavírá. On je Eliáš, který přichází obrátit srdce (Mal 3,23), aby se otevřela Pánu. On je prorok *par excellence*, prst vztažený k Ježíši, k tomu, který má přijít.

Jeho prvním charakteristickým rysem je, že žije tím, co hlásá. Ano, je *na poušti*, vzdálen už nespravedlnosti a na pouti ke svobodě. Nenaplněný vším starým, *očekává nové*. Člověk je určen

tím, co očekává. „Příliš velký, než aby si stačil sám“ (Pascal), je stále nevyvážený, s tíhou své vlastní pravdy kdesi před sebou. Proto se mu stýska po budoucnosti, má srdce zraněné bolestí z toho, co ještě není. Tažen touhou stále pátrá po tom, co je pro něj podstatné, hledá svou hvězdu, kterou ještě nevlastní. Na rozdíl od všech ostatních věcí, které jsou tím, čím jsou, je člověk ve skutečnosti tím, čím ještě není, a stává se tím, k čemu směřuje. Od přirozenosti „excentrický“, se středem mimo sebe, je nutně *viator* (lat. poutník – pozn. překl.), na cestě ke svému „přirozenému místu“, které je stále poněkud před ním. Jako strom roste vzhůru a kámen padá dolů, tak člověk je tajemně přitahován svou skrytou tváří.

Jan Křtitel je člověk tužeb a hlásá, že se tužby brzy naplní: v tom, který přichází za ním, se rozbřesknou všechna lidská očekávání a všechna Boží zaslíbení. Ano, bude nás křtít (= ponořovat) do *Ducha Svatého* (= Boží život). V Ježíši se Bůh ponořuje do lidské skutečnosti a člověk se ponořuje do života Božího.

V. 1 nám souhrnně podává charakteristické rysy, obsah a základní rozdělení evangelia, jímž je Ježíš Kristus, Boží Syn; v. 2-3 krátce ujasňují základní očekávání Izraele – příchod Pána a konec našeho otroctví; v. 4-8 nám představují Jana Křtitele jako vtělení toho očekávání, které už ústí do naplnění.

Ježíš je tím očekávaným: on je Pán, který přichází, aby nás ponořil do svého Ducha, a tak naplnil svou spravedlnost a vedl nás na naší cestě z vyhnanství zpět domů.

Učedník má v sobě chovat touhy, které Bůh vzbudil v Izraeli svým slovem a které Jan Křtitel příkladně dosvědčuje: žízeň po bratrství a svobodě, odvahu vyjít, sílu zamířit do pouště, poznání

hříchu a odpuštění, vůli k obrácení, očekávání „silnějšího“, který přichází, a dar jeho Ducha. Všechno, co Ježíš v průběhu evangelia vykoná a řekne, bude moci postupně chápat a zakoušet ten, kdo je takto vybaven. Na druhé straně to vše způsobí Ježíš svou činností a svým slovem.

2. Četba textu

v. 1 *Začátek.* V tomto slově se ozývá začátek Bible, když Bůh tvořil svět (Gn 1,1). Bůh není protikladem, ale pramenem svého stvoření. Ježíš je začátek nového světa, s novým nebem a novou zemí, příbytek nového člověka.

Evangelium. Toto slovo znamená „dobrá zvěst“, která přináší radost. Význam slova „evangelium“ se chápe lépe, když ho srovnáme se „zákonem“. Zákon dává poznat meze dobra, zapovídá a vyhlašuje, co je zlé, soudí a zavrhuje toho, kdo je koná. Jeho bezprostředním principem je svědomí. Ale člověk od začátku smísl Boha se zákonem. Boha považoval pouze za otce a navíc pouze lidským a částečným způsobem. A pak ho zaměnil za vlastní nad-já. Některá kázání mohou přát této význačnosti.

„Evangelium“ je radostná zvěst, že Bůh není otec-vlastník, všechno trestající a nesmlouvavý soudce. On není nejvyšší zákaz, ale poslední možnost pro člověka. Svědomí nás správně podněcuje, soudí a odsuzuje. Ale je tragickou lží převléci je za Boha. Bůh je otcem coby matka, která odpouští a stále přijímá s láskou přiměřenou potřebě dítěte. Čím víc nás zlo od něho

vzdaluje, tím víc se on přibližuje. Jedinou mírou jeho milosrdenství je naše bída. Teprve kříž zjeví, kdo je Bůh pro nás a kdo jsme my pro něho: on je láska bez hranic a my jsme jeho děti, milované úměrně k našemu hříchu.

Evangelium nám skrze vyprávění o Ježíšově životě dává toto nové zakoušení Boha. Vždyť ono je „Boží moc ke spáse pro každého, kdo věří“ (Řím 1,16).

Marek užívá slovo „evangelium“ sedmkrát (1,1.14.15; 8,35; 10,29; 13,10; 14,9). Označuje jak hlásání Ježíšovo, tak hlásání o něm, který je zároveň hlasatelem i ohlašovaným. Ježíš je přítomný ve slově o něm jako vnitřní učitel, který mluví k srdci a otevírá ho k přijetí tohoto slova (Sk 16,14).

Pojem „evangelium“ má svůj doplněk v paralelních termínech „slovo“ a „Boží království“.

Ježíš. „Radostná zvěst“ je Ježíš sám. Jeho „tělo“ nám zjevuje, kdo je Bůh. Celé evangelium mluví o něm, on je obsahem všech vyprávění.

Když říkáme: „Ježíš je Kristus a Syn Boží, Spasitel a Pán“, musíme dávat pozor a nepromítat si do něho své strachy a své touhy, a nedělat si tak z něho věšák na výbavu svého „náboženského citění“. Zde má původ veškerá servilní zbožnost ve jménu Božím a veškerý ateismus ve jménu člověka – vždyť Bůh, kterého předkládají náboženství, je tentýž Bůh, kterého ateista popírá. Místo „Ježíš je Kristus a Syn Boží“ bychom měli říci: „Kristus a Syn Boží je Ježíš“. Tato záměna podmětu a přísudku není slovní hříčka. Poslouží nám k uzdravení z našich převrácených představ o Bohu. Podmět je neznámá „x“, o níž vyslovuji tvrzení v přísudku, který je známý. A Boha nikdo nikdy neviděl; jenom Syn, který je v Otcově náručí, ten ho zjevil (Jan 1,18). Ježíš je

tedy přísudek, který nám zjevuje Boha překvapujícího, úplně jiného vzhledem k bohům všech náboženství a všech ateismů. Co on činí a říká, je ustavičné vyvracení naší samozřejmosti, a jeho kříž bude nekonečným odstupem, který Bůh stanovil mezi sebou a modlou (Bonhoeffer).

Člověk obecně je víc modlářem než ateistou. Vytváří si pojem Boha podle svého a přijímá nebo odmítá ho podle toho, jak se mu hodí, a vkládá pak svoje absolutno do něho nebo do jeho popření.

Ateismus lze chápat pozitivně jako protimodlářskou instanci – jako popření Boha, kterého si příliš snadno vymyslíme, a jako touhu po Bohu odlišném. On je svatý, radikálně jiný než jakékoli naše uvažování o něm.

Náboženský smysl s sebou přináší oprávněnou otázku, lidskému srdci nezcizitelnou; nemůže ale vytvořit smysluplnou odpověď. Je to přirozená chuť, která neotevře-li se Bohu tak, jak se zjevuje v Ježíšově těle, zamění své žaludeční šťávy za pokrm. Na druhé straně žádná chuť nemůže vyprodukovat to, co ji nasytí! Ne náhodou bude Ježíš odsouzen na smrt za rouhání (14,64) a až na kříži bude poznán jako Bůh, a to osobou nepřiliš nábožnou (15,39).

Ježíšova historie je nejradikálnější kritikou všech náboženství a všech ateismů: vymyjuje všechny, spravedlivé i bezbožné, když představuje lidství Boha zabitého spravedlivými a zemřelého na kříži za bezbožné – tedy spásu pro všechny.

Evangelium nám chce objasnit, kdo je Ježíš. „Kdo je to?“ ptá se Marek. Jeho identita, která vyvstává nejprve jako problém díky jeho skutkům, je potom zjevována skrze „Slovo“, které objasňuje tajemství Boha ukřižovaného pro člověka.

První část vypráví o zázracích a skrze osvobození našich hlubokých tužeb nám v něm ukazuje naši naději, Krista (8,29). Druhá část očišťuje tyto touhy, srovnává je se „slovem“ o kříži, abychom dospěli k osvětlení, které nám v něm ukazuje Syna Božího (15,39). Celé evangelium je výchova touhy, nejprve probuzené a pak odceděné od vší strusky sobectví.

Kristus. To je první Ježíšův přívlastek. Toto řecké slovo je překladem hebrejského „mesiaš“ a znamená „pomazaný“, tj. král (vladaři bývali zasvěcováni pomazáním).

Král je obraz Boží na zemi: svobodný a mocný, ideální člověk, ideál každého člověka. V Izraeli očekávali vůdce, který na rozdíl od všech ostatních, kteří vládou a utiskují (10,42nn; srov. Sdc 9,8-15; 1 Sam 8,1nn), přinese na svět podle Nátanova proroctví Davidovi (2 Sam 7,12-16) Boží spravedlnost a svobodu.

Toto slovo se stalo téměř Ježíšovým příjmením. Marek mu znovu dává jeho původní význam, když ho užívá pouze zde a uprostřed evangelia (8,29).

Činnosti, které Ježíš koná, ukazují, kdo je Kristus, a uvádějí do jeho skutečnosti. On je naplnění všech očekávání člověka, který je konečně vrácen sobě samému ve své vnitřní i vnější celistvosti: malomocný je očištěn, chromý chodí, ztuhlá ruka se otevírá, končí vláda zla, nemoci a smrti, je tu tajemný chléb, který živí nový život uzdravením sluchu, jazyka a očí, aby člověk mohl slyšet, komunikovat a vidět.

Je zajímavé všimnout si, že Ježíš není „ten“ Mesiáš. Chybějící určitý člen chce říci, že on není ten Kristus, jakého my očekáváme. Ano, Izrael očekával slavného mesiáše. Ale Ježíš bude mesiáš, který umírá na kříži.

Syn Boží. Chybějící člen před slovy „Syn“ a „Bůh“ se rovná členu neurčitému: vyjadřuje, že se tu představuje Syn a Bůh způsobem odlišným od dosud nám známého.

Druhá část evangelia namísto Ježíšových skutků a podobenství vykládá „Slovo“. Objasňuje Boží „utrpení“ pro nás a zjevuje ho přímo.

Místo slov o tom, co Ježíš pro nás koná, ukazuje nám v tom, co my děláme Ježíši, čím se pro nás stal: láskou až k smrti, a to k smrti na kříži! Tam poprvé poznáváme Boha a tam je Ježíši dán titul Syn (15,39).

v. 2 *Jak je psáno u proroka Izaiáše.* Marek čte dílo Jana Křtitele ve světle Starého zákona a používá k tomu citátu složeného ze slov Malachiášových a Izaiášových, ale celý ho připisuje Izaiášovi. První část citátu (v. 2) označuje Jana jako „posla“, který přichází před příchodem Pána k soudu a ohlašuje jeho den (Mal 3,1nn). Druhá část (v. 3) ho označuje jako „hlas“, který oznamuje vysvobození z vyhnanství (Iz 40,3).

Hle, já posílám svého posla... Tato slova jsou ozvěnou Ex 23,20, kde Bůh Izraeli slibuje posla, který ho bude chránit a vést do zaslíbené země. Ta slova jsou z Mal 3,1nn, kde se mluví o Pánově příchodu, o „jeho“ dni a „jeho“ soudu.

Boží spravedlnost je podle Bible jiná než spravedlnost naše, která v tom nejlepším případě „dává každému, co mu náleží“. Boží spravedlnost ale úplně obrací stávající situaci, když bere tomu, kdo má, a dává tomu, kdo nemá (srov. Magnificat). Vychází totiž z předpokladu, že Bůh je Otec a my jsme bratři, tedy sobě rovní a svobodní. V našich dějinných zkušenostech spravedlnost vždy pokulhávala: když je tu rovnost, chybí svoboda, když

je svoboda, chybí rovnost. Musí to tak být, protože tu chybí zdroj obou, totiž bratrství. Proto spravedlnost zůstane vždycky ideologií a nikdy se nestane skutečností, jestliže tu chybí společný Otec. Drama ateistického humanismu spočívá v rozporu v termínech, protože kdo ztratí Boha, ztrácí také člověka, který v jeho obrazem. Nezbyvá než úzkost v srdci a prázdno v mysli, pro moderní citění a myšlení tak příznačné.

Rovnost a svoboda mohou vyrůst – i když pozvolna a nedokonale – jen jako konkrétní tvář společného otcovství. A ta, mající původ v lásce, je onou „větší spravedlností“ (Mt 5,20), podle níž je každý Božím dítětem a k druhým přistupuje jako k bratřím.

Nemá smysl mluvit o Ježíši a o tom, co koná, nemáme-li žízeň po této spravedlnosti (srov. Lk 4,18-21), která proměňuje naši situaci: z „homo homini lupus“ se stává „homo homini deus“.¹

Úryvek z Malachiáše obsahuje jako mnoho jiných biblických textů hrozby. Je třeba si navyknout číst je jako slova maminky, která říká dítěti: „Ať nespadneš do té jámy, nebo se zabiješ.“

Jde o láskyplné a energické varování, aby přestalo dělat to zlé, co právě nevědomky koná. Cílem všech těch prorockých hrozeb není uskutečnění nevyhnutelného zla a následného potrestání, ale pokání. Dosáhnou svého účinku právě tehdy, když se neuskuteční. Proroctví o neštěstí nikdy nepředpovídá osudovou událost, ale naléhá na svobodu člověka, aby se obrátil (srov. kniha Jonášova).

1 „Člověk člověku vlkem“ a „člověk člověku bohem“ (pozn. překl.).

v. 3 *Hlas volajícího na poušti.* To je citát z Izaiáše (40,3) ze začátku jeho „knihy útěchy“, v níž Deuteroizaiáš „těší“ lid v exilu. Ten svou nevěrností pokazil všechny Boží dary: svobodu, smlouvu a zemi. Babylonské vyhnanství je horší než egyptské otroctví. Všechno je nenávratně ztraceno kvůli jejich hříchu; teď už není žádná naděje. Ale prorok říká, že je třeba se připravit na návrat do vlasti, protože otroctví je skončeno. Pro Boha není nic nemožné, protože on je Pán milosrdný a současně je Pánem celého kosmu a celých dějin.

Evangelium je tu pro toho, kdo věří, že Boží zaslíbení přesahuje jakékoli lidské mínění (Žl 138,2), a kdo si nemyslí, že úsilí o dobro je dcerou iluze a matkou zklamání.

Jan je „hlas“ a Ježíš bude „slovo“. Jako se slovo nedá vyjádřit bez hlasu, tak se Ježíš nemůže vyjádřit bez Jana a jeho požadavků. A jako hlas bez slova nemá smysl, tak každá naše touha bez Ježíše zůstává bez svého pravého smyslu. Dá se říci, že celé lidstvo je jako zmatené a neartikulované křičení, které v Ježíši nachází slovo, jež mu dává plné vyjádření.

v. 4 *Jan Křtitel vystoupil na poušti.* Poušť je cesta mezi otroctvím a svobodou, mezi Egyptem/Babylonií a zaslíbenou zemí. Napětí mezi „již“ a „ještě ne“ je onou vzdáleností, kterou je třeba překonat, aby se člověk nevracel nazpět nebo nezemřel na místě. Je to důležité místo, protože na něm Bůh zjevuje sebe sama a svou věrnost a trpělivě utváří a vychovává lid. Nahota pouště, jež je alternativou k zahlušení otroctvím nebo k nostalgii po exilu, učí poznávat sebe a Boha.

Janův křest, navracející člověka do pouště, přivádí k původní zkušenosti ochotně poznávat a přijmout Boží činnost.

hlásal křest. Křest je úkon, který zahrnuje ponoření do vody a vynoření z ní. Dva opačné pohyby, které naznačují smrt a znovuzrození, vyjadřují touhu po životě, který nekončí nutně v jeho opaku.

V přírodě postupně přichází narození a pak smrt, která zabíjí život. Zde je první smrt, která zabíjí život skrze smrt, a potom zrození k novému životu mimo smrt samu.

Janův křest není pouhou dramatizací náboženských tužeb. Je to rituál, který navenek zviditelňuje vnitřní dispozice obrácení.

pokání – obrácení. V hebrejštině stejně jako v češtině toto slovo znamená změnu směru, otočení se o 180°. V řečtině znamená proměnit hlavu, změnit způsob myšlení. K tomu ustavičně vyzývali proroci. Obrátit se znamená znovu zorientovat život, zaměřit ho na Boha a jeho zaslíbení. V tomto obratu k němu se člověk vrací k sobě samému a zrcadlí tak toho, jehož je obrazem. „Budete jako Bůh“ (Gn 3,5) – ještě dřív, než byl těmito slovy dán podnět k hříchu z důvodu neznalosti Boha, jsou tato slova velkým zaslíbením toho, kdo nás chtěl mít sobě podobné.

na odpuštění. Bůh neodpouští proto, že jsme se obrátili. On odpouští vždycky, a proto se můžeme obrátit. Jeho odpuštění předchází našemu obrácení a činí ho spásonosným.

Odpouštět je Boží dílo *par excellence*, v něm se zjevuje jeho vnitřní podstata, která by jinak zůstala neznámá, totiž jeho milosrdenství.

hříchu. Hřešit v hebrejštině znamená „minout terč“. Hříšník je ten, kdo nedosáhne svého cíle, jako střela, která mine terč. Jako cílem člověka je milovat Boha tak, jak on miluje nás, tak hřích

je neschopnost milovat, jež člověka zbavuje vztahů a zavírá ho do pekelné samoty.

Jestliže přečin je přestoupení nějaké normy a vyžaduje pouze potrestání, jestliže vina je zranění nad-já a vyžaduje pouze usmíření, pak hřích je rozbití vztahu s druhým, který mě miluje, a vyžaduje lítost a odpuštění.

Poušť, obrácení, hřích a odpuštění jsou základní pojmy izraelské zkušenosti. Jan je shrnuje v symbolickém úkonu křtu, který v té době byl obvyklý a pro všechny snadno pochopitelný.

v. 5 *Vycházel k němu celý judský kraj* atd. Judsko a Jeruzalém už nejsou cílem, kam by se mělo jít, ale místem, odkud je třeba odejít. Každý musí vyjít ze svých „svatých míst“, ze svých obrazů Boha, aby se setkal s tím, který přichází.

vyznávali své hříchy. Každý vyznává svůj hřích, umývá své nečistoty v Jordánu, do něhož se zanedlouho ponoří i Ježíš. „Ježíšovo evangelium“ (= radostná zvěst o tom, že Bůh zachraňuje) je určeno tomu, kdo ví, že se ztratil. Je z něho vyloučen jen ten, kdo se považuje za spravedlivého a neumí nebo se neodváží vyznat, že je hříšník.

v. 6 *nosil šat z velbloudí srsti.* To je uniforma Eliáše, otce proroků (2 Král 1,7n; 2,8), jehož je Jan posledním synem. Velbloud, který nosí náklad druhých a kráčí pouští, je obraz Krista. Jan je už do něj jakoby oblečen, podle Pavlových slov římským křesťanům: „Oblečte se v Krista“ (Řím 13,14). Jan, i když přichází dříve, je tím, který jde „vzadu“. Je prvním učedníkem, který Ježíše následuje tak, že ho o krok předchází.

kolem boků kožený pás. Ten tvoří součást prorockého hábitu nebo oblečení poutníka. „Přepásaná bedra“ (Lk 12,35) symbolicky naznačují zdrženlivost, střízlivost, sebevládu a připravenost vydat se na cestu, vlastnosti toho, kdo má uskutečnit velikonoční exodus (Ex 12,11).

živil se kobyilkami. To je asketický pokrm, dostupný i v poušti (Lv 11,22). Kobylinky, které bojují s hady a zabíjejí je, jsou podle prastaré tradice obrazem Božího slova, pokrmu pro člověka (Dt 8,3), pravdy, která vítězí nad hadem a jeho lží.

medem divokých včel. Další pouštní pokrm, i ten je obrazem Božího slova, sladšího než plást medu (Žl 19,11; 119,103; Ez 3,3). Proto říká Jeremiáš: „Když se nalezla tvá slova, byla mi pokrmem; tvé slovo se mi stalo radostí a potěšením srdce“ (Jer 15,16). Jan tedy přijímá slovo za svůj pokrm, který mu umožňuje vítězit nad zlem a zakoušet dobro.

v. 7 *Přichází.* Mesiáš a Pán je označen jako ten, „který přichází“. Jeho příchodu musí z naší strany odpovídat očekávání. Jinak by jeho příchod byl zbytečný.

Jan Křtitel je na něj zcela zaměřen.

za mnou. Ten, kdo „přichází za někým“ (8,34), by vlastně měl být učedníkem.

mocnější, než jsem já, atd. Zde ale zezadu přichází mistr. Jeho vznešenost je taková, že největší z proroků není hoden prokázat mu tu nejponíženější službu.

v. 8 *on vás bude křtít Duchem Svatým*. Židé očekávali, že k vy-lití Ducha dojde v posledních dnech (Jl 3,1) a že bude spojeno s očišťováním vodou (Ez 36,25n). Ten, který přichází – jak říká Jan, čímž rozšiřuje všechna zaslíbení do nekonečna –, nás bude křtít Duchem (= život) Svatým (= Boží), tj. ponoří nás přímo do Božího života. To je dar, který nám Ježíš udělí svým křtem, až se utopí v naší smrti, aby nám dal svůj život.

Propastnou touhou, kterou Bůh vložil do člověka, je potřeba Boha: on nyní člověka zcela naplňuje darem sebe sama. Vždyť to je jeho touha od věčnosti.

3. Cvičení

1. Vstupuji do modlitby, jak je uvedeno na s. 8.
2. Soustředím se tím, že pozoruji místo: poušť za řekou Jordánem, kde Jan křtí a všichni k němu přicházejí.
3. Prosím o to, co chci: toužit a očekávat jako Jan Křtitel.
4. Sklízím z toho plody – dívám se, poslouchám a pozoruji osoby: kdo jsou, co říkají, co dělají. Poměřuji své hluboké touhy s biblickým očekáváním spravedlnosti a svobody.

Nepřehlédni:

začátek	obrácení
evangelium	odpuštění
Ježíš	hříchy
Kristus	přichází za mnou
Syn Boží	mocnější, než jsem já
poušť	voda
křest	Duch Svatý

4. Texty k prohloubení:

Mal 3; Iz 40,1-11; 2 Petr 3,8-14; Žl 85.

2. TY JSI MŮJ MILOVANÝ SYN

Mk 1,9-11

- 9 V těch dnech přišel Ježíš z Nazareta v Galileji a dal se od Jana v Jordáně pokřtít.
- 10 Hned jak vystupoval z vody, spatřil, že se nebe rozevřelo a že se na něho snáší Duch jako holubice.
- 11 A z nebe se ozval hlas: „Ty jsi můj milovaný Syn, v tobě mám zalíbení!“

1. Poselství v kontextu

„Ty jsi můj milovaný Syn,“ říká Otec Ježíši, který se ponořil do Jordánu a utonul v hříchu zástupů, kteří se hrnou na Křtite-lovo kázání.

Bůh měl na rozvažování celou věčnost. A přece k tomu, aby se nám představil a spasil nás, použil pohoršující způsob: postavil se do jedné řady s hříšníky.

Ježíš se zjevuje jako Syn tím, že kráčí spolu se svými nejpo-třebnějšími bratry; a Otec ho slavnostně potvrzuje.

Křest znamená Ježíšovu základní volbu: solidaritu, která pramení z jeho přirozenosti Syna. Protože zná Otcovu lásku, chce ji zjevit všem skrze své bratrství.

Jestliže nám v. 2-8 říkají, jaký je člověk před Pánem, který přichází, pak v. 9-11 nám ukazují, jaký je Pán před člověkem. Křest je vstupní brána k evangeliu. Kdo jí neprojde, zůstane v pasti svých vlastních náboženských očekávání a nepozná Boha a jeho dar.

Jan Křtitel nám před chvílí mluvil o tom, který bude křtít Duchem Svatým. Ale ten se k překvapení všech nechává od Jana pokřtít ve vodě, a tak nám dá svého Ducha. Nikdo si nikdy nepomyslel, že by se Pán mohl ponořit až na dno našeho lidství a že by nám mohl dát svůj život výměnou za naši smrt. On nás miluje a touží se s námi sjednotit. A když jsme my nemohli vystoupit k němu, sestoupil on k nám.

Křestní scéna popisuje nejbožštějším způsobem tajemství vtělení: on se stal člověkem, ve všem s námi solidární, abychom se my stali Bohem, ve všem s ním solidární. Jeho lidství je principem našeho zbožštění.

Tímto způsobem Ježíš zahajuje svoji službu na veřejnosti. Místo velkých programových řečí koná jediný opravdový úkon, jímž provádí volbu a přijímá styl, který bude určovat celý jeho život.

Tento počáteční obraz vlastně předjímá obraz závěrečný (15,27-39): zde ho vidíme v zástupu s hříšníky, tam ho uvidíme mezi nimi na kříži; zde začíná jeho královská služba, tam ho uvidíme na trůnu definitivně; zde se noří do vody, z níž se my všichni rodíme, tam utone ve smrti zločince, jíž všichni umíráme; zde se roztrhla nebesa, tam chrámová opona; zde sestupuje

Duch, tam Ježíš „vydechl“; zde hlas z nebe ohlašuje jeho Boží synovství, tam ho vyznává hlas pozemský.

Křest má „vášnivý“ charakter. Zjevuje ono Boží cítění k nám, jež se stává soucítěním a už nás nikdy neopustí.

Křest je jako semeno, které již obsahuje veliký strom Království, kříž.

Je to pečlivá miniatura, která zdůrazňuje ty rysy „Syna“, ježichž zvětšeninu najdeme v následujících částech evangelia.

Je-li pravda, že Syn je jako Otec, pak také Bůh je úplně odlišný od toho, co všechna náboženství tvrdí a všechny ateismy popírají: kdo by si pomyslel na Boha v zástupu s hříšníky, poníženého a solidárního s nimi? To je nejmocnější obraz Boha, kterého nikdo nikdy neviděl a který nám nyní ukazuje svou pravou tvář.

Ve vyprávění se vyskytují dva Ježíšovy tituly, které odpovídají dvěma částem evangelia: on je Kristus, protože je plný Ducha Svátého (v. 10), a je Boží Syn, protože jako služebník dá život za bratry (v. 11).

Ježíš je ten „mocnější“, na kterého čekáme. Přichází ale s mocí Boží, která coby láska je krajní slabostí. Vždyť láska se obnažuje a dává všechno až k darování sebe. Ježíš je Kristus a náš Spasitel, protože si zvolil, že bude s námi ve všem solidární. Ježíš je Boží Syn a náš Pán, protože plní Boží vůli tím, že se stává služebníkem svých bratří.

Učedník, pokřtěný stejným křtem, přijímá téhož Ducha synovství, který ho činí bratrem všech.

2. Četba textu

v. 9 *A stalo se.*¹ V evangeliu se vypráví dějinný příběh, něco, co se stalo jednou provždy, a děje se pokaždé, když se mu naslouchá.

v těch dnech. Jedná se o dny Janova kázání: dny touhy, obrácení a očekávání.

přišel. Označuje příchod Pána, „toho, který má přijít“.

Ježíš. Jeho jméno znamená „Bůh spasí“. Odpovídá tomu, co Ježíš je a co koná. Marek nemluvil o vtělení a narození. Nesdělil nám o Ježíši nic jiného, než jeho jméno a titul. Když se jako hříšníci po vyznání svých hříchů nacházíme na břehu Jordánu, přichází k nám znenadání tento neznámý člověk, o němž víme jen, jaké má jméno, které je ostatně dosti obvyklé. Ti, kdo ho znají, vědí, že je tesař (6,3). Toto málo ceněné řemeslo koná člověk, nemající k obživě půdu; jeho náplní jsou jen takové drobné práce, které si obvykle zemědělci dělají sami!

z Nazareta. Je to malé městečko bez slavných tradic. „Může z Nazareta vzejít něco dobrého?“ (Jan 1,46). Pobýval tam asi třicet let – skoro celý život! Ty dlouhé roky mlčení a práce jsou velikým tajemstvím. Bůh se rozhodl podílet se na naší každodennosti, na dělnickém namáhavém úsilí o živobytí. To, co

1 Doslovný překlad řeckého *kai egeneto* na začátku v. 9; tento obrat má funkci uvedení nového děje v časových souvislostech a může se v překladu vynechat, jak to činí český překlad (pozn. překl.).

považujeme za normální, běžné, nebo dokonce banální, je privilegovaným místem pro naše setkání s ním.

v Galileji. Galilea byla oblast z náboženského hlediska zdiskreditovaná. Pohraniční pás, vzdálený od centra, plný pohanského jedu, to je Galilea pohanů (Iz 8,23 = Mt 4,15).

dal se pokřtít. Ježíš, neznámý člověk, odepsaný pro toho, kdo zná svoji práci, svoji obec a svůj kraj, se staví do řady s hříšníky a dává se pokřtít. Marek nás od začátku volá, abychom v tomto člověku, posledním v řadě, viděli svého Spasitele a Pána: „Hle, váš Bůh! Hle, Pán, Hospodin, přichází s mocí“, pokračuje citace v. 2 (Iz 40,9n). Jak pohoršlivé! Nikdo by si Boha nikdy takto nepředstavil. Ale jeho solidarita, přinášející mu krajní bolest, ukazuje moc lásky, která ho zjevuje jako jedinečného a Pána. Jeho „sym-patie“ k nám, kterou zde kontemplujeme, ho dovede daleko, hodně daleko, až k tomu, že naše smrt bude „trpět s“² námi a pro nás. On je Emanuel, Bůh láska, který nemůže nebýt „Bůh s námi“.

Starý Adam se povýšil, aby ukořistil rovnost Bohu, a upadl do smrti. Boží Syn se poníží a připodobňuje se člověku až k smrti, a je povýšen k novému životu. Nový Adam koná opačnou volbu než ten starý.

Jeho křest je obrazem jeho smrti. Ve vodě Jordánu se noří do hříchu všech, kteří sem přicházejí. My odcházíme čistí a on obtížený naším zlem. Ten, který nepoznal hřích, se pro nás stal hříchem a prokletím (2 Kor 5,21; Gal 3,13). Ježíš se rozhodl stát

2 Zde je narážka na řecký původ slova sympatie od *syn-paschó*, aorist. *syn-epathon*, s možným významem „spolu trpět“ (pozn. překl.).

s člověkem na určité straně, tam, kde se člověk sám rozděljuje a odcizuje sobě i druhým: ve svém omezení a hříchu, ve svém zlu a smrti. Ježíš je „s námi“ právě tam, kde jsme sami a ztraceni, kde je nám lidsky nemožné začlenit se do společenství. Jeho soucit vedl k prolomení naší krajní samoty.

Kontemplování Ježíše, jak se spolu se zástupem hříšníků noří do vody, má moc zbavit nás jedu hadovy lži. Napravuje falešný obraz všemohoucího Boha jako strašného soudce a představuje nám moc lásky, v níž se všeho vzdá a činí se služebníkem, který na sobě nese tíhu našeho zla. K setkání s ním dochází tam, kde se domníváme, že je zcela nepřítomný: v našich negativních stránkách, v naší a v jeho slabosti. Jestliže nás jeho moc stvořila, pak jeho bezmocnost nás spasila.

od Jana. Představte si jeho překvapení (srov. Mt 3,14)! Jeho očekávání silnějšího, než je on, je úplně převráceno. Bez zjevení Ducha nemůže nikdo uchopit tajemství Boží slabosti.

v. 10 *Hned jak vystupoval z vody.* Ponoření symbolizuje smrt, vystoupení z vody nový život za hranicí smrti. Ježíšovo rozhodnutí ponořit se obsahuje již i vynoření se: vyjadřuje lásku, která je silnější než smrt.

*spatřil, že se nebe rozevřelo.*³ Otevření se nebe, které bylo nad člověkem zavřené, je velkým tématem mesiášského očekávání: „Kéž bys prorhl nebe a sestoupil!“ (Iz 63,19). Ježíšova volba odstraňuje všechno, co dělí Boha a člověka: svou solidaritou umožňuje, že Bůh může být opět přítomný všude.

3 V řec. textu doslova „roztrhlo se“ (pozn. překl.).

snáší se na něho Duch. Život (Duch) Boží (Svatý) sestupuje na zemi a přebývá na ní, a tak člověku obnovuje jeho synovskou tvář. Duch Boží, který je solidarita, láska, pokora a služba, je v Ježíši už mezi námi přítomný. Všechno tvoří nové: dává nové srdce a oživuje suché kosti (Ez 36,26; 37,1nn).

jako holubice. Holubice připomíná Noemovu archu (Gn 8,8nn), předobraz křtu, který znamená začátek života zachráněného z vody. Její kroužení nad Jordánem připomíná také Božího Du-cha, který se vznášel nad vodami na počátku stvoření (Gn 1,2), a mocné perutě, které nesly Izraele přes Rudé moře (Ex 19,4). Ježíšovým křtem počíná život za hranicemi smrti, nové stvoření a konečný exodus.

Kromě toho holubice, která ustavičně vrká, velmi vhodně představuje Ducha Božího, který od věků zpívá člověku o své lásce v očekávání odpovědi.

v. 11 *A z nebe se ozval hlas.* Bůh nemá tvář, ale hlas. Jeho tvář představuje tvář toho, který o sobě slyší slovo. A to je jeho syn, k jeho obrazu a podobě.

Ty jsi můj Syn (srov. 9,7). Ježíš, který se stává bratrem, slyšel Otce, který v něm potvrzuje svého Syna. Kdo takto miluje, nemůže být než Syn v plném smyslu, nekonečně milovaný. V těchto slovech zaznívá Žl 2,7, který pojednává o královské intronizaci. Ježíš na základě své volby je král, jakého Bůh chce – je to Bůh sám, který kraluje a zachraňuje člověka.

Vyznání, že Ježíš je Syn, tvoří inkluzi celého evangelia: vyhlašuje ho Otec, když se Ježíš staví do zástupu s hříšníky, a vyznává ho setník, když Ježíš umírá mezi zločinci (15,39).

A Otec ho potvrzuje ještě uprostřed evangelia po předpovědi smrti na kříži (9,7). Ježíš zjevuje své synovství jediným způsobem – z lásky sdílí úděl těch nejvíce přezíraných bratrů. Ježíš je Syn, protože „se neostýchá nazývat je svými bratry“ (Žid 2,11).

Po slovech v nadpisu (1,1) jsou oprávněni mluvit o takovém synovství jen Otec (1,11; 9,7) a Ježíš sám (srov. 8,38: jeho Otec; 12,6; 13,32). Křičí na něj tak i démoni, ale to aby ho pokoušeli (3,11; 5,7); připomínají ho také nepřátelé, ale aby ho odsoudili (14,61).

Ježíšovo synovství je tedy možné poznat způsobem božským i ďábelským. Až jeho smrt odstraní jakoukoli dvojznačnost. Kříž totiž oddémonizuje Boží obraz tím, že v něm plně zjeví Syna.

milovaný (srov. 12,6). To znamená jedinečný, což připomíná Gn 22,2, pojednávající o obětování syna Izáka.

v tobě mám zalíbení. Věta připomíná první píseň o Hospodinově služebníkovi (Iz 42,1), která popisuje osobu, zachraňující svět tím, že na sebe vezme všechny jeho nepravosti. Otcův hlas tedy vyhlašuje Ježíšovu totožnost: on je Kristus a Syn, Spasitel a Pán, obětovaný ve prospěch bratrů. Identita Syna činí viditelnou pravdu o Otci, dosud nepřístupnou: „kdo vidí mě, vidí Otce“ (Jan 14,9; srov. 12,45).

3. Cvičení

1. Vstupuji do modlitby, jak je uvedeno na s. 8.
2. Soustředím se tím, že pozoruji místo: na břehu Jordánu, kde Ježíš stojí v zástupu s hříšníky.

3. Prosím o to, co chci: poznat v pokřtěném Ježíši hluboké tajemství Boží.
4. Kontempluji každé slovo z textu.

Nepřehlédni:

Ježíš z Nazareta v Galileji
dal se pokřtít
nebe se rozevřelo

snáš se Duch
ty jsi můj Syn
v tobě mám zalíbení

4. Texty k prohloubení:

Iz 55,1-11; 1 Jan 5,1-9; Iz 12,2-6; Gn 22; Žl 2; Iz 42,1-9; Flp 2,6-11.

3. DUCH HO VYVEDL NA POUŠŤ

Mk 1,12-13

- 12 A hned Duch vyvedl (Ježíše) na poušť.
13 Byl na poušti čtyřicet dní a byl pokoušen od satana, žil tam mezi divokými zvířaty a andělé mu sloužili.

1. Poselství v kontextu

„*Duch ho vyvedl na poušť*,“ praví Marek o Ježíši. Jeho křest jako přechod Rudým mořem znamená konec otroctví. Nyní ale zbývá přejít poušť, vystavenou úkladům nepřítele, který nás chce zahubit, zastavit nebo obrátit nazpět. Po učiněném rozhodnutí se musí vynaložit úsilí, aby v něm člověk vydržel až do konce.

Adam neposlechl Boží slovo a byl vyhnán z Edenu do pouště. Nyní tam Duch vymrští nového Adama, Syna, který je Slovu poslušný. Tam potkává všechny své bratry a přivádí je do ztraceného ráje.

Ježíšův křest nám představuje Boha solidárního s námi v situaci ohrožení zlem a ve smrti. Jeho pokušení nám ukazují Boha solidárního s naší námahou života ve svobodě. Kristus, který vystupuje ještě mokrý z vody s Duchem v nitru, připomíná

Mojžíše, pastýře, který vede Boží stádo při exodu (Iz 63,11). Jako on prochází také Ježíš cestou Izraele z Egypta do zaslíbené země, kdy všichni byli pokoušeni a padli; jako vítěz znovu prochází historií každého člověka, který je odedávna padlý, a proto nevstoupí do své vytoužené vlasti.

Před svou apoštolskou činností je Ježíš pokoušen, aby uskutečnil Otcovo království účinnějším a pohodlnějším způsobem, aniž by zůstal věrný rozhodnutí, které učinil při křtu. U ostatních synoptiků jsou pokoušení zasazeny do rámce „hladu“ (Mt 4,2; Lk 4,2) neboli potřeb člověka vzhledem k věcem, osobám nebo Bohu. Trvale zde hrozí nebezpečí uspokojit tento hlad skrze vlastnění namísto darem – což je jediný pokrm, který nasytí – a nerozlišovat priority a nepravé alternativy od pravých. Matouš a Lukáš kromě toho výslovně říkají, že Ježíš je pokoušen coby Boží Syn, aby použil těch prostředků, které náš zdravý rozum považuje za běžné: vlastnictví, moc a náboženská prestiž. Ale to by znamenalo nedostát solidaritě s bratřími – což je jediné Synovo rozhodnutí schválené Otcem. Jako je lákavé být syny všemocného Boha-pána, tak je nepohodlné být syny Boha-„služebníka“, který je láska, chudoba, služba a pokora.

Ježíš, jako každý z nás, Adamem počínaje, byl pokoušen „s dobrým záměrem“. Existují příležitosti, které ve skutečnosti nejsou pravé; existují zkratky, na nichž ztratíme cestu! Což se všechno zlo na světě nepáchá s dobrým záměrem? Nestačí však jednat „s dobrým záměrem“, nýbrž konat dobro. Protože dobro je dobrem, pouze je-li dobré současně v principu, v prostředku i v cíli. Není pravda, že cíl posvěcuje prostředky! Ty mají vždy charakter cíle.

Tento text, stejně jako předchozí, se člení na dvě části: první představuje Ježíše, který jako vítěz nad pokušením je Kristus, nový člověk smířený s přírodou a v rajských podmínkách. Druhá část nám ho představuje jako Syna Božího, jemuž slouží andělé.

V pokoušeném *Ježíši* bylo pokoušeno celé lidstvo. V jeho vítězství zvítězilo nad zlem již celé lidstvo. On je nový Adam.

Učedník je tu ten, kdo spojený s Ježíšem ve křtu uskutečňuje v životě stejnou volbu a setkává se se stejnými nesnázemi, aby jí zůstal věrný. Má téhož Ducha solidarity s bratřími a zůstává mu věrný navzdory nepřátelským svodům. Často je nesnadno rozpoznává; a když je pozná, zmalomyslní. Je třeba si uvědomit, že nepřítel dá hodně dobré vůle tomu, komu chybí poznání. A kdo má poznání, tomu se snaží vzít dobrou vůli tím, že ho skličuje. Pán naopak vede horlivého k rozlišování, aby nedělal zlo v přesvědčení, že koná dobro. A dává horlivost tomu, kdo umí rozlišovat, aby neztrácel odvahu konat dobro. Víme ovšem, že v žádném pokušení nejsme sami a opuštění. Utěšuje nás přítomnost toho, který za tím účelem chtěl být pokoušen s námi a jako my: „Náš velekněz není takový, že by nebyl schopen mít soucit s námi, slabými. Naopak! Vždyť on sám byl vyzkoušen ve všem možném jako my“ (Žid 4,15).

2. Četba textu

v. 12 *Duch.* Je to Duch Syna, který se viditelně zjevil v Ježíšově rozhodnutí pro solidaritu s bratřími.

vyvedl Ježíše na poušť. Také my, kdo jsme přijali křest, byli jsme jeho Duchem vyvrženi pryč z Egypta a voděni pouští, cestou k plné synovské svobodě.

Poušť je místem svobody a pokoušení, věrnosti Boží a našeho pochybování, lásky a vzájemného sporu, cesty a pádu. Jako šifra lidské existence je poušť bohatá na všechny Boží dary a všechny naše zrady. Namáhavý život s tíží našeho zla – ale také radost z oblaku, který chrání, z ohně, který vede, z many, která živí, z vody, která napájí, ze Slova, které osvěcuje a dává život – poušť je tavící tyglík, v němž Bůh utváří člověka. V absolutní poušti bez rozptylování je člověk nucen rozhodnout se mezi životem a smrtí, mezi nedůvěrou a důvěrou, mezi vlastním stínem a Božím zaslíbením.

v. 13 *byl na poušti čtyřicet dní.* Čtyřicet dní připomíná zjevení Mojžíšovi a Eliášovo putování (Ex 34,28; 1 Král 19,1-8). Také Izrael pobýval na poušti čtyřicet let, v rozsahu jedné generace, tj. období jednoho života. Znamená to, že celý Ježíšův život byl pouští a zkouškou, pokoušením a bojem, od počátku do konce. I my silou křtu přecházíme z podrobenosti zlu do boje proti němu, který trvá celý život. Jen ten, kdo si nezvolí dobro, není zlem pokoušen!

byl pokoušen. Řecké slovo *peira*, od něhož je odvozené *peirazó* (pokoušet), znamená pokus a zkouška, tedy experiment a pro-
věření, a tedy také zkušenost a znalost. Odvozuje se od *peiró*,
což znamená probodnout skrz naskrz jako jehlou, a je stejné-
ho kořene jako slova zakoušet, zkušený odborník, nebezpečí,
znalec. Lidský život je nutně pokušením a naléháním ve smyslu
všech těchto slov, jejichž dvojznačnost se přímo vyřeší ve svobo-
dě toho, kdo skrze pokusy může pochopit a chtít pravdu, k níž
kráčí.

od satana. To je nepřítel člověka. Jeho závistí vstoupila do světa
smrt (Mdr 2,24). Jeho způsob jednání je popsán v Gn 3: ukazuje
člověku jeho meze, bere mu důvěru v Boha, když mu našeptá-
vá, že Bůh je jeho protivníkem, a když působí, že se mu dobro
jeví jako zlo a zlo jako dobro. V Markově evangeliu je zlodějem
Slova (4,15). Se svou prolhaností stojí na počátku každého zla,
protože člověk se stává tím slovem, které poslouchá. Jestliže po-
slouchá Boha, stává se podobným jemu, otci pravdy a milovníku
života (Mdr 11,26). Jestliže poslouchá satana, stává se podob-
ným jemu, otci lži a vrahovi od počátku (Jan 8,44).

Marek na rozdíl od Matouše a Lukáše neuvádí jednotlivá po-
kušení. U něho v průběhu vyprávění vystupuje stále nebezpečí
anticipovat slávu Syna a vyhnout se kříži služebníka. Proto Ježíš
ukládá zázračně uzdraveným a démonům mlčení. To je takzvané
„mesiášské tajemství“, které se předpokládá v celém evangeliu.
Toto obecné pokušení se artikuluje v jednotlivých pokušeních,
typických pro každého člověka.

Prvním pokušením je „protagonismus“, který zaměňuje Boží
království za úspěch vlastního já. Jasně se vynořuje na konci
prvního mesiášského dne, když Ježíši říkají: „Všichni tě hledají“

(1,35). Postavit vlastní já jako absolutní cíl místo Boha je egoismus, jenž je příčinou všeho zla. Ježíš odpoví: „Pojďme jinam.“

Druhým pokušením je úsilí o „světskou moc“ za účelem uskutečnění Božího království. Cíl je správný, ale prostředek je pomýlený. Království se neuskutečňuje mocí, ale bezmocností toho, který dává svůj život do služby bratřím. Toto pokušení se objevuje hned po rozmnožení chlebů, kdy Ježíš nutí učedníky, aby odjeli pryč (6,45). Od Jana víme, že z něho chtěli udělat krále (Jan 6,15).

Třetím pokušením je úsilí o „náboženskou moc“. Spočívá ve chtění použít Boha podle vlastní vůle namísto nechat se použít jím. Ježíš je mu podroben v Getsemanské zahradě (14,32nn). To je poslední boj. Padnout v něm znamená obrátit víru: místo abychom my poslouchali Boha, požadujeme, aby on poslouchal nás. Věřit, že máme Boha v kapse, je pro nás ta nejsnazší věc, pro něho však nejnepřijatelnější!

Všechna tato pokušení ztělesňuje Petr, když odmítá slovo o kříži (8,31nn). Ježíš ho nazývá satanem, protože uvažuje po lidsku. Tento způsob hodnocení je zcela opačný než způsob Boží.

Největším pokušením toho, kdo sleduje dobrý cíl a užívá úměrných prostředků, je ztráta odvahy spolu s konstatováním, že zlému se daří dobře a s lehkostí, zatímco dobrému se daří zle a žije v nesnázích – a nakonec je poražen. To je pohoršení kříže – neúčinnost a selhání dobra. Marek Asketa říkal: „Jako po dnech přicházejí noci, tak po dobrých činnostech přicházejí zlé.“ Zdá se, že žádná dobrá činnost nezůstane bez trestu! Cesta započatá ve křtu je nejen nejtvrďší, ale zdá se také ztracená. Ztracená dříve v nás než mimo nás!

Ale není třeba si dělat starosti. Přítomnost pokušení je dobré znamení. Znamená to, že bojujeme. Jen ten, kdo už leží na zemi, nemůže dál padat. Kdo stojí, může vždycky upadnout (1 Kor 10,12).

Snášení těchto zkoušek už je důkazem, že jsme Boží děti. Bůh s námi jedná jako se syny, když nás očišťuje. Jinak bychom byli zvlčili (Žid 12,8). Proto navzdory utrpení jsme plni nevýslovné radosti a veselosti (Jak 1,2n; 1 Petr 1,6nn).

Kromě toho je třeba poznamenat, že Bůh je věrný a nepřipustí, abychom byli pokoušeni nad naše síly. Ale s pokušením nám dá také východisko a sílu pokušení snášet (1 Kor 10,13).

žil tam mezi divokými zvířaty. Ježíš, věrný Otcovu slovu, je nový Adam, který žije v harmonii se stvořením jako na počátku před neuposlechnutím Boha. V něm se uskutečňuje touha po zlatém věku, kdy „vlk bude přebývat s beránkem, levhart si lehne vedle kozlátko, tele a lvíče budou žrát pospolu a malý chlapec je bude vodit,“ atd. (Iz 11,6nn).

andělé mu sloužili. Nebeský dvůr, který slouží Bohu, je nyní k službám Ježíši (srov. 13,27). Přítomnost andělů zjevuje jeho identitu: je Boží Syn právě v tom, že zůstává věrný své volbě služebníka. Nebe je nad zemí definitivně otevřené a uskutečňuje se Jákobův sen. Ježíš sám je ten žebřík, který stále spojuje Boha a člověka (Gn 28,12).

Jako on, tak žádný pokřtěný není na poušti nikdy sám: zakouší Pánovu pomoc ve službě jeho andělů (Žl 91,11n). „Služba“ je v Novém zákoně konkrétním vyjádřením lásky. Ten, kdo slouží a miluje Boha a bratry, je milován a obsluhován anděly, ano, samým Bohem, který je láska a služba.

3. Cvičení

1. Vstupuji do modlitby, jako v předchozích cvičeních.
2. Soustředím se tím, že pozoruji místo: Judská poušť, kam je Ježíš vyveden Duchem a pokoušen od satana.
3. Prosím o to, co chci: prosím Pána, abych pochopil hodnotu pokušení jako očišťování, a prosím, abych ho rozeznal, a o pevnou vůli k jeho překonání.
4. Sklízím z toho plody tak, že rozjímám o každém slově z textu.

Nepřehlédni:

poušť	Duch
pokoušení	čtyřicet dnů
divoká zvířata	andělé

4. Texty k prohloubení:

Gn 3,1nn; Dt 8,1nn; Žl 91; 1 Kor 10,1-13; Žid 2,17n; 12,1-12.

4. NAPLNIL SE ČAS

Mk 1,14-15

- 14 Když byl Jan (Křtitel) uvězněn, přišel Ježíš do Galileje
a hlásal tam Boží evangelium:
- 15 „Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. Obrátte se
a věřte evangeliu!“

1. Poselství v kontextu

„*Naplnil se čas.*“ To jsou první slova, která vycházejí z Ježíšových úst. Čtyřmi krátkými větami – dvě oznamovací, po nichž následují dva příkazy – Marek představuje souhrn celého Ježíšova kázání, jež je hlásáním Království a povoláváním do něho. Následující text nám ukáže odpověď.

Tyto čtyři výrazy poskytují také „klíč k četbě“. Každý jednotlivý úryvek evangelia se uskutečňuje pro mě a nyní v té míře, v jaké chápu, že „se naplnil čas“, abych přijal to, co bylo řečeno, protože „Boží království je tu“ pro mě, jestliže se „obráťm“ a „uvěřím v evangelium“. To Slovo je živé. Kdo je poslouchá, zakouší, že působí to, co říká. Kdo je odmítá, zakouší

nepřítomnost toho, co slibuje. Nesmyslnost a Boží mlčení jsou výmluvnější než jakákoli řeč o zlu.

Ježíš je to evangelium. Jako přítomný a činný v hlásání je současně hlasatel i ohlašovaný, naplnění času a Boží království. Do něho se vstupuje tak, že se obracíme k Ježíši a věříme mu. Na jeho volání se odpovídá tak, že ho následujeme na cestě, kterou ukazuje a otevírá.

Učedník bude chápat všechny tyto věci až do konce tehdy, když při pohledu na Ježíšův život a jeho smrt bude naslouchat hlásání, jež zvěstuje Ježíše vzkříšeného a zve ho k návratu do Galileje, tj. sem, na začátek evangelia. Setká se s ním a pozná ho v moci jeho slova, schopného utvořit v člověku odpověď na Ježíšovu nabídku.

2. Četba textu

v. 14 *Když byl Jan uvězněn.* Jan říkal, že vedle Krista se musí umenšovat (Jan 3,30). Nyní přímo zmizí. Očekávání končí, když očekávaný přijde; hledání se naplňuje v nalezení. Kdo neví, co hledá, pokračuje v hledání a nikdy nenajde. Kdo ale ví, co hledá, přestane hledat, když nalezne. Proto když Ježíš zahazuje svou činnost, Jan končí. A předjímá tím Ježíšův úděl (9,31; 10,33; 14,41).

přišel Ježíš do Galileje. Jeho „příchod“ k Jordánu nyní pokračuje v Galileji, aby se potom rozšířil i jinam (v. 38). Zde Ježíš

vyrůstal, pracoval a zahájil svoje kázání a svou cestu, která ho dovede do Jeruzaléma. Je to místo jeho „každodennosti“, jež se pro Marka stává „místem teologickým“, na němž každému z nás zaznívá jeho výzva. Závěr evangelia (16,7) nás odkazuje ještě sem, do Galileje, kde se setkáme se Vzkříšeným a uvidíme ho.

hlásal evangelium Boží. Evangelium je „Ježíš Kristus, Syn Boží“ (1,1). Když tedy Ježíš hlásá evangelium, hlásá sebe sama. Mluví Slovo a zároveň je hlásaným Slovem on sám. Proto je živé a účinné (Žid 4,12), schopné námi pohnout jako prvními učedníky. V Markově evangeliu pouze Ježíš káže radostnou zvěst, jíž je on sám. Učedníci jako Jan kážou obrácení (1,4; 6,12). Ježíš je jediný pravý učitel, vnitřní učitel, který se daruje a sděluje ve zvěstovaném slově.

v. 15 *Naplnil se čas.* To jsou Ježíšova první slova. S ním končí období čekání. Právě přítomná doba je ta, kterou Bůh ustanovil pro naši spásu.

Člověk má kruhové pojetí času, podle rytmu ročních období – rodí se, aby zemřel, žádná novost, jen ustavičné boření toho, co bylo vybudováno. Kámen vyneseny na vrchol se pokračuje do údolí. A Sysifos pokračuje ve své zbytečné námaze. Chronos, čas, pohlcuje všechny své děti, které zplodí. Co má počátek, má i konec, a na konci všeho je definitivní konec. Ano, všechno je od věčnosti ukončeno a končí a vždy skončí pod zemí. Vědomí času otravuje veškerou naši existenci, zabíjí nás pojmem věčnosti, který nosíme v srdci. Kolo se točí kolem sebe, had kouše svůj ocas: „nic nového pod sluncem“ (Kaz 1,9).

Toto přirozené pojetí času dusí naději a dějiny: odtíná nohy jakékoli možnosti kráčet po cestě, která by ústila do něčeho jiného a pozitivního.

Židé oproti tomu zavedli „lineární“ pojetí času, jehož východiskem je Boží zaslíbení a cílem jeho naplnění. Mezi tím se nachází stálý pokrok k cíli. Ten není koncem, ale završením, v němž se uskutečňuje to, co motivovalo cestu od počátku. V tomto pojetí je každý okamžik kvalitativně jiný a jedinečný podle své vzdálenosti od počátku a cíle. První metr schodiště je zcela jiný než poslední – a stejně všechny ostatní – jak objektivně, tak psychologicky a fyzicky.

Tímto způsobem se čas stává dějinami. Přestává být ustavičným upadáním do nicoty, do věčného vracení se k témuž. A stává se pokrokem směřujícím k novosti, kterou určil sám Bůh.

Bůh nás svým zaslíbením uvedl na cestu naplnění všech tužeb, které nám sám vložil do srdce a které jsou úplným opakem všech našich strachů. Každé zlo bude přemoženo a každé dobro zvítězí. Zanikne lež, nedůvěra, sobectví, nespravedlnost, pošetlost, smutek, úzkost a smrt; zvítězí pravda, důvěra, láska, spravedlnost, pokoj, radost, bratrství a život.

Proroci stále lidu připomínali toto zaslíbení a poukazovali na odpovědnost kráčet k němu s očekáváním, že ho dosáhnou.

S Janem končí prorocké kázání, protože s Ježíšem se uskutečňuje to, co proroci hlásali. Očekávání se naplnilo, protože přišlo uskutečnění. Ježíš je rozhodující okamžik dějin, v němž se přechází od touhy ke skutečnosti. Krásná doba nenastává v minulosti ani budoucnosti, ale teď a nyní. To je okamžik, o němž proroci snili; v něm můžeme žít jako noví lidé.

Ježíš otevírá ústa a jako první věc připomíná hodnotu přítomnosti, v níž se odehrává všechno. Toto vědomí je kořenem

všech činností. Ona vhodná doba nastává, když pochopíme, že hodina rozhodnutí přišla právě teď. Rozhodujícím okamžikem je rozhodnutí samo. Přítomnost je tedy bodem, do něhož ústí všechno, co bylo, a z něhož pramení vše, co bude, obojí spojeny v jednom rozhodnutí, které dává smysl minulosti a význam budoucnosti. Sklízím, co jsem zasel, a zasévám, co jsem sklídlil s jistotou, že budu sklízet podle toho, co zasévám!

Přilnutí k přítomnosti je nezbytné pro duševní zdraví. Jinak žiji v neskutečnu, přecházím od iluze o budoucnosti ke zklamání z minulosti, a tak strávím polovinu života v ustaranosti a druhou polovinu v naříkání, zaměstnáván tím, co ještě není, nebo v pláči nad tím, co už není.

Židovská a křesťanská víra nenabízí opium pro zapomenutí zla nebo pro snění o dobru, ale vyzývá nás, abychom prožívali přítomnost v její plnosti.

Každý evangelní úryvek obsahuje Boží zaslíbení, které se stává „skutečností pro mě“ – čtenáře, když chápu, že „se naplnil čas“. Jde o tento okamžik, v němž Pán chce pro mě uskutečnit vše, o čem se v úryvku vypráví, jestliže prosím a přijmu jeho dar.

přiblížilo se Boží království. Nastal rozhodující okamžik dějin, protože přišlo Boží království. „Království Boží“, převrácení království člověka, které dobře známe (srov. Sd 9,7nn; 1 Sam 8,1nn), je výraz, který zahrnuje všechna očekávání Izraele. Je to spojení všech našich tužeb se všemi Božími zaslíbeními, jež má nastat působením mesiáše, Krista zvěstovaného Davidovi jako jeho následník (2 Sam 7).

Jan Křtitel byl předchůdce, hlas, který ohlásil, že Mesiáš už je přede dveřmi (v. 2-8). Nyní přišel, je tu! Ježíšova historie, o níž Marek pojednává, nám ukazuje, co je Království. Je to

Ježíš sám, Bůh pro člověka a člověk pro Boha, který plně uskutečňuje Boží lásku k člověku a lásku člověka k Bohu. Nikdo už mu není vzdálen nebo z něho vyloučen. Každý do něho vstupuje, obrací se k němu, miluje ho a následuje ho na jeho cestě, jde „za ním“ a setkává se s jeho údělem kříže a slávy, boje a vítězství (8,34-38). Ale to první je přechodné a to druhé konečné – opravdu nepatrná námaha ve srovnání s plody!

Království budí naše naděje, a tak oslovuje také naši svobodu. Každý evangelní úryvek, který čteme, nám ukazuje a nabízí některé její hledisko: Ježíšovy činy a výroky, jsou darem, o který mám prosit a přijmout zde a nyní.

obratte se. To znamená změnit myšlení, změnit srdce a směr svých nohou (srov. v. 5). Ježíšova nabídka se hned stává odpovědností za mou odpověď. Království již přišlo z jeho iniciativy. Ale vstup do něho je vyhrazen mé svobodě. Obrácení je zaměření se na něho tím, že se v jeho stopách vydám na stejnou cestu.

Obrácení má svůj počátek, který spočívá v důvěře v Ježíše. Ale potom je tu skutečnost, která trvá celý život a spočívá v postupném zaměřování každého mého kroku podle jeho kroků; je to ustavičný exodus, ustavičné vycházení ze lži do pravdy, z otroctví do svobody, z temnot do světla, ze smrti do života, aniž bychom při něm ztráceli odvahu.

Někteří mniši skládají slib ustavičného obrácení. Ano, Boží dar vždycky přesahuje mou schopnost přijmout ho, a navíc můj život není nikdy v souladu s tím, co jsem už přijal. Proto pokaždé, když čtu evangelium, jsem povolán k obrácení. Písmo vyžaduje stále „kritické“ čtení – ale vzhledem k sobě, nikoli k druhým. Musím se dobře střežit, abych nečetl „apologeticky“, abych se neospravedlňoval a/nebo neútočil na druhé.

Slovo nebylo napsáno, aby obviňovalo druhé, ale aby mě obrátilo. Každý ho raději instinktivně aplikuje na svého bližního než na sebe. Výsledkem je, že nikdo ho nebere vážně a všechno zůstává jako předtím. Nebo dokonce horší než předtím, protože čtenář se postaví proti svému bratrovi. Tento způsob čtení je příčinou sporů, prostředkem záhuby namísto spásy: právě to rozdělilo jedinou církev. Jak bychom se mohli dělit ve Jménu, které všechny spojuje – to jen Rozdělovatel, ten to umí!

věřte evangeliu. Evangelium je Ježíš Kristus, Syn Boží (1,1), přítomný při hlásání v první osobě. Víra není jen souhlas rozumu s pravdou, kterou říká Ježíš, ale je to důvěrné oddání se tomu, který mluví ke mně. Vždyť i démoni věří, ale třesou se (Jak 2,19). Problém není přijmout, zda Pán existuje, či ne – on je, i když ho popřu! – ale rozhodnout se, jaký druh vztahu k němu jsem ochoten vytvořit. Věřit znamená milovat a učinit z Ježíše svůj vlastní život. Úkon víry je osobní a přátelský vztah k němu. Jen takovýto vztah je vítězstvím nad radikální samotou člověka, vyjitím z jeho pekla. Věřit konkrétně znamená přilnout k Ježíši a jít za ním (srov. následující úryvek), abych mohl být u něho. Znamená to používat uši, abych ho poslouchal, nohy, abych ho následoval, oči, abych ho viděl, ruce, abych se ho dotýkal, a především srdce, abych ho miloval.

Evangeliu věřím tehdy, když se při četbě nějakého úryvku svěřuji Ježíši a s vírou ho prosím, abych uměl přijmout konkrétní dar, který mi v onom úryvku dává. Tehdy jsem se obrátil v pravém slova smyslu, tehdy nastal okamžik, v němž se ve mně uskutečňuje zlomek Božího království.

3. Cvičení

1. Vstupuji do modlitby jako obvykle.
2. Soustředím se tím, že pozoruji místo: Galilea, jíž Ježíš prochází a káže.
3. Prosím o to, co chci: prosím Pána, abych nebyl hluchý k jeho slovům.
4. Sklízím plody tak, že rozjímám o každém slově z textu.

Nepřehlédni:

Boží evangelium	přiblížilo se Boží království
naplnil se čas	obratte se a věřte evangeliu

4. Texty k prohloubení:

Řím 13,11-14; 2 Sam 7,1-16; Sdc 9,7nn; 1 Sam 8,1nn; Neh 9,1nn.

5. POJĎTE ZA MNOU!

Mk 1,16-20

- 16 Když šel podél Galilejského moře, uviděl Šimona a jeho bratra Ondřeje, jak loví v moři; byli totiž rybáři.
- 17 Ježíš jim řekl: „Pojďte za mnou, a udělám z vás rybáře lidí!“
- 18 Ihned nechali sítě a následovali ho.
- 19 Když popošel o něco dále, uviděl Zebedeova (syna) Jakuba a jeho bratra Jana, jak na lodi spravují sítě; a hned je povolal.
- 20 Zanechali svého otce Zebedea s pomocníky na lodi a odešli za ním.

1. Poselství v kontextu

„*Pojďte za mnou!*“ říká Ježíš učedníkům. Je to povolání do právě ohlášeného Království.

Ve všech náboženstvích člověk hledá Boha. V křesťanství Bůh hledá člověka. Jeho nabídka je přímá a osobní: on sám mě ze své láskyplné iniciativy prosí, abych šel za ním.

„Následovali ho“ je odpověď, také přímá a osobní; evangelium ji rozvine jako cestu za Ježíšem.

Jeho otázka a naše odpověď jsou dva zakládající prvky víry, oba bezprostřední a nepřenositelné. Nikdo mě nemůže povolát místo něho; nikdo nemůže odpovědět místo mě. Ježíš usiluje na prvním místě být se mnou, a já usiluji o to, abych byl s ním. Druzí mi mohou pomoci nebo působit jako předchozí, užiteční, nebo dokonce nezbytní prostředníci. Ale víra se odehrává bez prostředníků, v přímém vztahu mezi mnou a jím. Samo hlásání – a ten, kdo ho koná – mě musí přivést k setkání s Ježíšem. Tak obyvatelé Sycharu říkají Samaritance, která jim pověděla o Ježíši: „Věříme už nejen proto, žeš nám to pověděla, vždyť sami jsme ho slyšeli a víme, že je to skutečně Spasitel světa“ (Jan 4,41).

Proto je třeba chránit se křesťanství ve formě ideologie. To je očkování proti víře. Víra neznamena jen věřit, že existuje Bůh, ale je to vztah, který utvářím s Ježíšem jako mým Pánem. Víra je konkrétní vztah k němu, láskyplné patření si sobě navzájem, radostné bytí jednoho s druhým.

Vyprávění obsahuje dvě paralelní scény o povolání a odpovědi, které platí pro všechny učedníky, jako platily pro ty první.

Dva obrazy popisují stylizovanou formou setkání s Ježíšem, k němuž chce Marek přivést svého čtenáře, a ukazují konkrétně, co to znamená „věřit evangeliu“.

Bezpodmínečné následování, o němž se tu hovoří, se jako takové uskuteční až na konci. Čeho se nedosáhne letem, tam se dojde pokulháváním – a někdy bohužel pokulháváním na obě strany (1 Král 18,21)! Jedná se o pozvolný a namáhavý růst, plný nechápavosti a zdržování, zrazování a útěků. Ale už od počátku je život učedníka propojen s životem Mistra. Evangelium je jako tkanina – je to nový šat! –, jejíž osnovou je Ježíšova přímá cesta

z Galileje do Jeruzaléma a útkem je klikatá cesta učedníka, který ve snaze následovat ho stále bloudí.

Uplynulou cestu lze pochopit až po jejím skončení, ne dříve. Na začátku je vždycky úkon důvěry – ne slepý, ale správně motivovaný a rozumnější víc než jeho opak! – v osobu, kterou následujeme. Pro toho, kdo kráčí ke svobodě, je Ježíš světlem, které ozařuje noc. Pro toho, kdo zůstává v otroctví, je temným oblakem (Ex 14,19n).

V tomto úryvku vidíme prvky víry. Je to aktivování všech našich smyslových, intelektových a morálních schopností, které se ve vztahu k Ježíši uplatňují. On „prochází“ a hledá nás, „vidí“ nás a „volá“ nás. My vidíme, posloucháme, chápeme, jsme získáni a odpovídáme „zanecháním všeho“, „následováním ho“ a „krácením za ním“.

Zdrojem tohoto dynamismu nemůže být než „veliká radost“ toho, kdo najde poklad, nesrovnatelně vzácnější a krásnější než všechno, co opouští (Mt 13,44nn).

Křesťanská víra je pár nohou k následování Ježíše, když jsme jím byli uchvázeni, absolutní láskou, která je víc než všechny věci, city a život sám.

Láska k němu je vstup do Království, věčný život, plná realizace člověka jako Božího partnera (srov. 10,17.21).

Ježíš je vtělené Boží slovo, které osvěcuje oči a působí radost srdci. On je oblak a ohnivý sloup, který přivádí ke svobodě. On je Pán, který mě miluje celým srdcem a nestydí se nazývat se mým bratrem (Žid 2,11), aby mě učil umění lásky (Pís 8,2). První, které zve ke svému následování, pocházejí ze židů, jimž je dovoleno následovat jen Boha a jeho slovo.

Učedník je ten, kdo volá s Pavlem: „Ze všech sil se snažím to uchvátit, protože i mne samého uchvátil Kristus Ježíš“ (Flp 3,12). Jeho víra jsou uši, aby poslouchal Ježíše, oči, aby ho viděl, nohy, aby ho následoval: poslouchá ho, hledí na něj a následuje ho, protože ho miluje, a chce se ho dotknout a být s ním (3,14).

2. Četba textu

v. 16 *šel podél moře* (srov. v. 19). Ježíš záměrně hledá toho, kdo přijme jeho dar. Povolává lidi během cesty, protože zve na svou cestu. Scéna na pozadí připomíná Rudé moře, z něhož Bůh zachránil svůj lid, když ho vyváděl z otroctví do svobody. Připomíná také vody prvotního chaosu, z něhož vytvořil kosmos, když ho z nicoty vyvedl k bytí. Ježíš volá k novému exodu, k novému stvoření.

uviděl. Pohled přijímá, nebo odmítá, umožňuje nadechnout se, nebo dech bere, miluje, nebo soudí, oživuje, nebo usmrcuje. Člověk je takový, jak se na něj druhý dívá. Vždyť oko odráží srdce a člověk existuje v takové míře, jak se na něj pohlíží neboli jak je milován. Proto říká sv. František Bohu: „Čím je kdo v tvých očích, tím je v skutku a ničím více“ (*Následování Krista*, III, L, 8).¹

Bůh vždycky hledí na člověka s láskou a úctou. Nyní se v Ježíši konečně setkáváme s jeho pohledem a vidíme, jak on vidí

1 Tomáš Kempenský, *Následování Krista*, přel. Josef Pernikář, Řím, Křesťanská akademie 1969, s. 192.

nás. Proto se ti čtyři rybáři – normální lidé, jeden z nich určitě ženatý, praktičtí a zdravého rozumu – jím nechají svést navždy. A všichni ostatní za nimi.

Vidět, jak na mě hledí Bůh, znamená objevit svou nejhlubší podstatu, jíž je láska, kterou mě miluje.

Člověk ví, že je milován, když místo toho, aby utekl jako Adam, protože se cítí nahý a souzený (Gn 3,10), vidí, jak je v jeho očích vzácný (Iz 43,4) – zázrak (Žl 139,14). Štěstí člověka spočívá v tom, že se nechává nacházet tímto pohledem, v němž potkává pravdu o sobě.

Šimona a Ondřeje. To jsou první povolání. Dva tvoří počátek mnohých. Budou je následovat všichni další. Ježíš povolává na začátku dva bratrské páry, jako později bude posílat po dvou (6,7). Vždyť volá všechny k novému bratrství, otevřenému všem, aniž někoho vylučuje.

jak loví v moři. Všechno se odehrává v každodennosti života a práce. Bůh nepotřebuje zvláštní místa nebo okamžiky, protože je Pánem všech a všeho. Později povolá Léviho v okamžiku, kdy počítá peníze (2,14), a Pavla, když jde pronásledovat křesťany (Sk 9,1nn)! Takže se zdá, že volá právě v těch nevhodných okamžicích. Má to být výzva?

v. 17 *Ježíš jim řekl.* Ježíš na ně kromě pohledu míří přímo i hlasem. Prostřednictvím vyprávění také nám platí tentýž pohled a totéž slovo. Přes vzdálenost dvou tisíc let má toto slovo ještě sílu nás zvednout, abychom nechali všeho a následovali ho.

Pojďte za mnou. O „podstatě křesťanství“ bylo napsáno mnoho knih, více nebo méně inteligentních. Marek všechno shrnuje do těchto tří slov: v řeckém textu jsou to dvě předložky, pohybová a místní, a jedno osobní zájmeno.²

Celé evangelium bude ukazovat Ježíše na cestě a učedníka, který jde za ním. Nepředbíhá ho ani se neopozdí: následuje ho, jde za ním. Ježíš není jen vzorem k napodobování nebo někým, kdo otevřel cestu: tak jako je počátkem a koncem cesty, tak je také společníkem na pouti.

U židů si učedník vždycky vybíral mistra; když se vyučil řemeslu, odešel od něho, aby se stal sám mistrem, který ukazoval, že je třeba následovat jen jednoho: Pána a jeho zákon. Ale Ježíš si volí sám učedníka (Jan 15,16) a volá ho, aby ho následoval, aby „byl s ním“ stále (3,14; 1 Sol 4,17). On je Pán, cesta, pravda a život – pravda, která nám přišla naproti, aby se stala naší cestou k životu.

udělám z vás rybáře lidí. Člověk se v moři potopí a zemře. Lovit lidi znamená přivádět je ze smrti k životu. Ježíš ulovil ty, kteří ho začínají následovat. Jeho poslání vzhledem k nim se stane jejich vlastním posláním vzhledem k ostatním bratřím (srov. Lk 5,6; Jan 21,6).

v. 18 *nechali sítě.* Sítě jsou pro ně kapitálem, pracovním prostředkem a znamením profesionální identity – vším, co jsou a co mají. Neopouštějí je s pocitem marnosti, ale s radostí. Je to úkon svobody, která miluje, což je podmínka k následování milovaného.

2 Řecká věta *deute, opisó mú* doslova znamená: „Nuže, za mnou!“ (pozn. překl.).

následovali ho. Slovesný čas (aorist) zdůrazňuje začátek činnosti. Následování je odpověď na jeho pozvání: „za mnou“. Následujeme toho, koho milujeme. Pán řekl Abrámovi: „Vstaň a jdi“ (Gn 12,1). „Kam?“ ptá se Abrám. „Kam ti ukážu,“ odpověděl, „ale když nepůjdeš, nemůžeš to vidět, a já ti to nemohu ukázat.“

v. 19 *popošel o něco dále.* Srov. v. 16: „šel podél moře“.

uviděl Zebedeova syna Jakuba a jeho bratra Jana. Srov. v. 16: „uviděl Šimona a jeho bratra Ondřeje“. Zde se uvádí i otec.

jak na lodi spravují sítě. Srov. v. 16: „jak loví v moři“. Zde kromě sítí, mnohem větších než obyčejný čeren,³ je také loď, z níž se sítě spouštějí do moře.

v. 20 *povolal je.* Srov. v. 17: „řekl jim“.

zanechali svého otce Zebedea s pomocníky na lodi. Srov. v. 18: „nechali sítě“. Zde kromě většího kapitálu – loď a sítě – a lepší práce opouštějí také to, co kromě obživy dává člověku jeho osobní identitu: síť vztahů citových (otec) a společenských (pomocníci).

odešli za ním. Srov. v. 18: „následovali ho“. Děj je nahlížen z pozice těch, od nichž se učedníci oddělují: odešli od Zebedea a pomocníků, aby se připojili k Ježíši a šli za ním.

Druhé povolání obsahuje stejné prvky jako první. Ale opakování není nadbytečné. Naznačuje, že skutečnost se stále opakuje –

3 Italská předloha předpokládá, že Šimon s Ondřejem užívali menší sítě, čereny (pozn. překl.).

také u toho, kdo poslouchá! A pokaždé se obohacuje obměnami a rozšiřováními, a tak se prohlubuje to podstatné.

Opakování kromě toho odpovídá dispozicím člověka, který žije v čase a koná opakovaně stejné věci. Opakování je nutné jako vracení se k prameni, abychom načerpali vodu, jako vždy nové dýchání, abychom mohli žít. Čím víc pozoruješ něco nehezkého, tím víc si to ošklivíš. Čím častěji se setkáváš s něčím hezkým, tím víc chápeš a raduješ se z toho.

3. Cvičení

1. Vstupuji do modlitby, jako obvykle.
2. Soustředím se tím, že pozoruji místo: břeh Tiberiadského jezera, po němž kráčí Ježíš a ostatní loví ryby.
3. Prosím o to, co chci: abych nebyl hluchý k jeho volání. Ztožňuji se s Petrem a jeho druhy, prosím, abych odpověděl jako oni.
4. Sklízím z toho plody tak, že se dívám, poslouchám a pozoruji osoby: kdo jsou, co říkají, co dělají.

Nepřehlédni:

jít podél moře	za mnou
vidět	zanechte síť, loď, otce
povolat	následovat, jít za Ježíšem

4. Texty k prohloubení:

Nm 9,15-23; Žl 16; Flp 3,1nn; Mt 13,44-46.

6. MLČ!

Mk 1,21-28

- 21 Tak přišli do Kafarna. (Ježíš) hned v sobotu vstoupil do synagogy a učil.
- 22 Žasli nad jeho učením, protože je učil jako ten, kdo má moc, a ne jako učitelé Zákona.
- 23 V jejich synagoze byl právě člověk posedlý nečistým duchem.
- 24 Začal křičet: „Co je ti po nás, Ježíši Nazaretský! Přišel jsi nás zahubit? Víš, kdo jsi: Svatý Boží!“
- 25 Ale Ježíš mu přísně rozkázal: „Mlč a vyjdi z něho!“
- 26 Nečistý duch posedlým zalomcoval a s velkým křikem z něho vyšel.
- 27 Všichni užasli a ptali se jeden druhého: „Co je to? Nové učení – a s takovou mocí! I nečistým duchům poroučí, a poslouchají ho!“
- 28 A pověst o něm se hned roznesla všude po celém galilejském kraji.

1. Poselství v kontextu

„*MLč!*“ říká Ježíš nečistému duchu. Jako má jeho slovo moc volat nás k následování, tak má také moc porazit ducha zla, který je v nás.

První „mesiášský“ den začíná exorcismem. Poté, co nám Marek řekl, kdo je ten Ježíš, který nás zve k následování, nám nyní souhrnně říká, co pro nás dělá: mocí svého slova nás osvobozuje od zla (v. 21-28) a činí nás svobodnými pro dobro (v. 29-31). Jeho činnost s přicházející tmou neustane, nýbrž se rozšíří (v. 32-34), a v nečinnosti noci bude Ježíš čerpat ze spojení s Otcem sílu, aby mohl jít jinam (v. 35-39).

V uměleckém rámci sobotního dne – tomu, kdo ho potká a následuje, začíná šabat, v němž už slunce nezapadá! – se nám představuje obraz jeho činnosti, jeho mesiášský program.

Na začátku se připomíná jeho vyučování. Slovo, začátek stvoření, je také počátkem vykoupení.

Ještě dnes se s ním setkáváme skrze slovo evangelního vyprávění. Ono má moc pohnout i námi, abychom ho následovali, jako tomu bylo u prvních čtyř učedníků (srov. předchozí úryvek). A první účinek, kterým na nás, jeho následovníky, působí, je osvobození od ducha zla.

Exorcismus je vložen mezi dvojí zmínku o autoritě Ježíšova slova. Vždyť zlo má původ ve lži. Pravda ho usvědčuje ze lži a rozptyluje ho jako vycházející světlo temnotu.

Exorcismus umístěný na začátek má programovou hodnotu: cílem veškeré Ježíšovy činnosti je osvobodit člověka od ducha zla, který ho drží v otroctví. Nazývá se „nečistým duchem“ –

pro Izraele je nečisté všechno, co má vztah ke smrti. Je protikladem Božího Ducha, který miluje život (Mdr 11,26).

V Markově evangeliu je především pokušelem (v. 12n), protože „krade Slovo“ (4,15), když slovo Boha, který člověka činí svým synem, nahrazuje v člověku lži, která ho od Boha a jeho života vzdaluje. Proto Ježíš nazývá lidské smýšlení satanským (8,33). Satan má svou viditelnou tvář v bohatství, které svádí (4,19; 10,22-25): je to bůžek mamon (Mt 6,24). Ve vyprávěních o exorcismech se popisuje, jak ten, který člověka posedl, jej znásilňuje a trýzní. Nazývá se satan (= žalobce), ďábel (= rozdělovatel), zlý, pokušitel, kníže temnot, otec lži (Jan 8,44). Je knížetem tohoto světa (Jan 14,30); má své království a je silný (3,23.26.27), ano, po hříchu je všechno vydáno do jeho rukou (Lk 4,6). V Gn 3 se popisuje jeho činnost jako obratná manipulace, jíž člověka přiměje, aby i on konal zlo. Začíná uvážením možnosti nedůvěřovat Bohu tím, že jej představuje pod falešným obrazem. Pak přivádí člověka k neposlušnosti; postaví ho před vrchol jeho objektivních mezí coby tvora, aby mu představil klamnou krásu bezmezné autonomie. Nakonec mu bezostyšně zjeví jeho nahotu a nedostatečnost, která mu nahání strach a která ho před Bohem zahání na útěk a do úkrytu.

Když člověk opustil pramen svého já, namáhavě si hloubí cisterny, cisterny rozpukané, které neudrží vodu, leda mrtvou (Jer 2,13). Když ztratil vlastní identitu, hledá ji v tom, co ho stále víc odcizuje: vlastnění, moc, zdání. Zde má původ rostoucí nespokojenost a pohrdání sebou, samota, smrtelná úzkost, touha spasit se, nesplnitelná dychtění, nenasytné sobectví, nespravedlnosti, války a všechno ostatní. Když se to všechno zlo jednou uskutečnilo, trvá, upevňuje se a organizuje se do struktur, které nepravost rozmnožují – to jsou skutečné

stroje útisku, v nichž se člověk, jejich původce, stává hnacím mechanismem. Na konci zůstane uvězněn jako larva v kukle, kterou si sám vyrobil.

Ale toto nezasloužené zlo není naším konečným údělem. Ježíš přišel, aby dějiny zbavil jejich osudovosti a navrátil je do našich rukou. On nás osvobozuje slovem pravdy, schopným umlčet lež, která je na počátku našeho otroctví, když nám ukazuje, že ve skutečnosti jsme synové a Bůh je náš Otec.

Proto jsou exorcismy znamením toho, že Království přišlo a otroctví člověka je u konce. Neuznat to by byla zjevná lež; je to hřích proti Duchu Svatému (3,26-30).

Marek detailně vypráví o třech exorcismech (zde; 5,1-10; 9,14-29). Na rozdíl od zázraků jsou doprovázeny stále rostoucími nesnázemi a násilnickými projevy. Poslední exorcizovaný zůstane úplně bez života. Boj, který začal po křtu, trvá po celý život a vyvrcholí na kříži. Ježíšova poráženecká smrt z lásky k tomu, kdo ho zabíjí, bude definitivním exorcismem: zjevením toho, kým je Bůh pro člověka, porazí definitivně satanovu lež.

Ježíš je mocné Boží slovo. Jako stvořilo svět a řídí dějiny, tak také vstupuje do našeho srdce, aby ho osvítilo. Je to slovo pravdy, jež navrácí člověka sobě samému, když ho osvobozuje od zla a činí ho svobodným pro dobro, schopným milovat tak, jak je milován.

Učedník je ten, kdo ví, že Ježíšovo slovo se obrací k němu. Ono uvolňuje trýznící touhy a vzdory, ale je také schopné nad vzdory zvítězit a touhy proměnit ve skutečnost. Je třeba, abychom se naučili rozumět vnitřním reakcím, k nimž dochází pokaždé, když čteme evangelium bez roztržitosti. Důležité je rozlišovat reakce

dobré od zlých, abychom přijali ty první a prosili o jejich růst, a odmítli ty druhé a prosili o osvobození od nich.

Naším základním exorcismem je křest. Ten jako v případě Ježíšově znamená počátek boje, který trvá po celý život. Ale tato námaha je už závdavkem konečného vítězství. Před křtem existuje jen pokojná podřízenost a otroctví, téměř jakési ztotožnění se s vlastním zlem. V posedlém člověku vidíme své reakce vůči Slovu a jeho činnosti v nás.

2. Četba textu

v. 21 *Kafarnaum*. Domov prvních učedníků, bude centrem Ježíšovy činnosti v Galileji.

v sobotu. To je den Božího odpočínutí, završení stvoření. Ježíš o šabatu pracuje, protože jeho činnost otevírá tento den: je to jitřenka konečného šabatu, v němž celé stvoření dosáhne cíle, pro nějž byla zamýšlena.

učil. Imperfektum znamená delší neukončenou činnost. Jako tehdy, tak i nyní Ježíš dále vyučuje. Marek toto sloveso prakticky vyhrazuje jen pro Ježíše (jen jednou je použito také pro Dvanáct, když jsou vysláni na misii jako Ježíšovi hlasatelé, 6,30). On je jediný Učitel. My všichni jsme a zůstaneme stále jeho učedníky, kteří vyučují jen tomu, co on řekl a učinil.

Neříká se tu, čemu učí, protože učí o sobě prostřednictvím vyprávění o tom, co dělá. Když čteme evangelium, připojujeme se k němu i my a učíme se ho znát. Ano, vtělené Slovo se vrátilo

jako Slovo v evangelním vyprávění, aby umožnilo i nám naslouchat mu.

Každému slovu, které slyšíme ušima, odpovídá vždy tiché slovo vnitřního Učitele, který hýbe srdcem a přitahuje ho k sobě. To v nás vyvolává reakce našich strachů a nepřátelských vzdorů, které se protíví Bohu a jeho zaslíbení.

Bůh stejně jako každý člověk vyslovuje sebe sama skrze slovo. Ono se táže, přičemž dává svobodu k odpovědi. Je to jediný prostředek, který nenechává zbytky: přivede ke zprostředkované skutečnosti a ztratí se v ní. Je to také ale prostředek nejslabší, který nic nevnučuje – jinak by nešlo o slovo pravdy, ale o hrozně pustošící lež. Bůh jím vyjadřuje sebe celého a daruje se, čímž se vystavuje nebezpečí odmítnutí. Nemůže použít mocných prostředků, protože kdo miluje, má partnera v účtě a vytváří pro něho svobodu. Může jen v případě odmítnutí dovést až do konce svou slabost – až ke kříži bezpodmínečné lásky.

v. 22 žasli. Je to bouřlivý úžas. Marek, jehož slovní zásoba je velmi střízlivá – asi tisíc slov –, užívá osm různých výrazů pro vyjádření úžasu, a to celkem třicetkrát. Obdiv, matka moudrosti, otevírá člověka k přijetí druhého a jeho novosti. Liší se od zvědavosti, matky vědy, která směřuje k definování něčeho za účelem používání. Obdiv by měl být správným postojem vzhledem k osobám a k tomu, co je krásné a dobré; zvědavost pak vzhledem k věcem z hlediska jejich užitečnosti. Ale běda, když se i věci redukuje jen na užitkové vztahy. Mají v sobě vždy něco „obdivuhodného“, co je třeba zachytit a respektovat.

Pokaždé, když při čtení evangelia nežasnu, vlastně ho nechápu.